

CERKVENI GLASBENIK

GLASILO CECILIJINEGA DRUŠTVA V LJUBLJANI

ŠT. 7, 8

JULIJ ♦ 1932 ♦ AVGUST

LETO 55

Dr. Jos. Mantuani:

Ostanek stare liturgije iz dobe škofa Hrena.

I.

Ljubljana je morala biti zelo zanimivo mesto glede na staro kulturo, to pa v vsakem pogledu: v stavbarstvu, slikarstvu, glasbi in narodnih običajih je kazala svojstva, kakršnih ni imelo zlahka kako drugo mesto. Ostanke se še dobé, a malo jih je. Tako je namreč gospodarila brezobzirnost prejšnjih dob, da je marsikaj uničila za vselej, kar bi danes nujno potrebovali v dokaz, da naša kultura ni od včeraj, ampak da je rasla in se razvijala z nami ter nam ustvarila tisto široko in globoko zasnovano podlago, ki je postala plodna plast naše narodne kulture. Kajti lega mesta Ljubljane je bila, posebno v dobi pred železnico, taka, da je morala sprejeti marsikaj v svojo kulturo, kar je domače ljudstvo po svoje preustrojilo in žigosalo z lastno štampljko, to pa z vzorci, nabranimi v teku stoletij. Posebno je cerkev čuvala s konservativnostjo, ki je njej lastna, stare navade svoje liturgije z vsemi različki, ki so znabiti neznani drugim krajem. Tako opozarjam v nastopnih vrsticah na častito starino, ki je morala biti pri nas še živa in v rabi za dobe škofa Hrena: to so pozdravni vzkliki ali »aklamacije« (acclamations).

Te so bile v klasični dobi davno v navadi — to pa pri Grkih in Rimljanih; imenovali so jih: acclamatio, adclamatio, ἐπιφωνήσεις in προσφωνήσεις; smoter jim je bil, odobravanje govornikovih izvajanj,¹ pozdravi ali dobrodošlice visokim dostojanstvenikom, ali pa čestitanja na njihovih uspehih. Do 5. stoletja in najbrž še pozneje je bila navada, da so verniki glasno odobraval propovednikova izvajanja v cerkvi med službo božjo.² To je bila nedvomno premestitev forenziških običajev v svetišče. Najstarejši

¹ Prim. Cabrol, F. Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie, I., 240 nsl.

² Muller, P. E., Commentatio historica de genio, moribus et luxu aevi Theodosiani.

primer takih aklamacij pri cerkvenih opravilih — kot njihov zaključek — utegne biti iz l. 236, ko je klicalo ljudstvo pri izvolitvi papeža sv. Fabiana: »Dignus est«, t. j. »Vreden je«.

Take vzklike so pozneje uvedli tudi v liturgijo kot sestavni del. Najstarejši primer v tem pogledu je pisani obred za posvečevanje aleksandrijskega patriarha (jakobitskega škofa) iz dobe med leti 542 in 568.³ Za vladarje in cerkvene dostojanstvenike so imeli že zgodaj (v srednjem veku) predpisane aklamacije, ki so jih izvajali klicaje in pozneje pojoč po maziljenju.⁴ Spored je bil tak-le. Prvi pevci (solisti): »Exaudi Christe.« Pevski zbor (schola): »Domino nostro (ime) a Deo decreto summo pontifici et universali papae vitam.« Prvi pevci: »Exaudi Christe.« Zbor: »Exaudi Christe.« — Prvi pevci: »Salvator mundi.« Zbor: »Tu illum adiuva... Domino nostro (ime) augusto, a Deo coronato magno et pacifico imperatori vitam.« Prvi pevci: »Exaudi Christe.« Zbor: »Exercitui Francorum, Romanorum et Teutonicorum vitam et victoriam.« Prvi pevci: »Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat. Rex regum, rex noster. Spes nostra, Christus vincit. Gloria nostra, Christus vincit. Misericordia nostra, Christus vincit. Auxilium nostrum, Christus vincit. Fortitudo nostra, Christus vincit. Liberatio, redemptio nostra, Christus vincit. Arma nostra, Christus vincit. Lux, via et vita nostra, Christus vincit. Ipsi soli imperium, gloria et potestas per immortalia saecula. Amen.« — To staro besedilo sem navedel, ker imajo naše aklamacije mnogo sličnih mest in se torej vidi, da so prirejene po zelo starih vzorcih in — seveda — času primerno preustrojene. To je — za zgodovinsko častitljivost in za razvoj v preteklosti — tem važneje, ker so aklamacije v zapadni cerkvi s k o r a j pozabljene in nas spominjajo na bivšo živahnost v liturgiji in na delež, ki ga je imelo v njej preprosto ljudstvo. Mali ostanki samo še pričajo, da so bile domače svojčas tudi pri nas. Drugače je to v iztočni cerkvi; tam so se aklamacije ohranile v neprimerno večjem številu, posebno *πολυχρόνιον*: »Mnogaja leta.«

Za Hrenove dobe je pa bilo to še drugače: za izvestne prilike so bile pod njim aklamacije tudi pri nas še v rabi. Vendar to ni bila izjema v ljubljanski škofiji. L. 1894 me je opozoril, po Dalmaciji potujočega, pokojni prof. dr. Luka J e l i ć, da pozdravlja ljudstvo v cerkev prihajajočega škofa z glasnimi vzkliki, posebno o veliki noči in o binkoštih; te aklamacije da izvajajo tudi na koru večglasno in umetniško pravilno. Morebiti, da ga nisem prav razumel, kako to misli, da »izvajajo«; vsekako sem smatral, da se to še godi. Nazaj grede iz Dalmacije sem si hotel ogledati na koru zadarske stolnice napisane aklamacije — a do tega žal ni prišlo, ker sem se mudil predolgo na jugu in nazaj potujoč nisem mogel prekiniti vožnje na parniku, ker bi bil izgubil s tem tri dni. — Moj odlični in očetovski prijatelj, monsignor dr. B u l i ć mi pa sporoča, da se ne spominja niti on sam, niti drugi duhovniki visoke starosti, da bi se bile kje in kdaj

³ Cabrol, l. c.

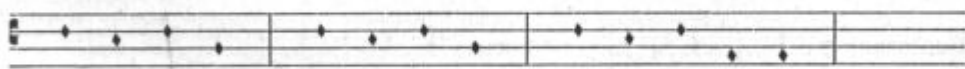
⁴ Cabrol, l. c.

izvajale take aklamacije. Smisel dr. Jeličevega poročila je morala biti pač ta, da so prej izvajali aklamacije v večglasni kompoziciji in da jih imajo v Zadru pisane in shranjene na stolnem koru; kajti, da jih je on videl, o tem ne more biti nikakega dvoma.

Študijska knjižnica v Ljubljani ima shranjen rokopis iz 17. stoletja pod št. 232, vsebujoč na papir pisane cerkvene speve, vzete deloma iz gradualnika, deloma iz antifonarja in predstavlja nedvomno priročno knjigo, s spevi, ki so se pogosto, ali vsaj ob važnejših godovih rabili, bodi na koru, bodi v koru. Že po svoji obliki (270×212 mm) in po svoji vnanosti potrjuje, da so jo mnogo rabili. Platnice ali ovoj predstavlja list iz pergamena, iztrgan iz starejšega antifonarja zgodnjega 16. stoletja, ki je pisan s koralnimi notami rimske oblike; ta list meri 424×277 mm in je popisan na obeh straneh; pritrjen je na hrbet papirnatega zvezka s štirimi podvezami, izstrižki iz brevirja 14. stoletja; pred seboj imamo torej knjigo, ki je bila tehnično površno in hitro sestavljena, da ni bilo treba iskati spevov v veliki korni knjigi. Besedilo v knjigi je večinoma latinsko, note so koralne, gotske oblike, a nekaj napevov je zapisanih tudi v menzuralni pisavi. Pisava je delo različnih pisarjev. Nekateri uporabljevalci so vpisali med speve svoja imena in ta so večinoma slovenska; tako na listu 11^b: »Georgius Logar 1628«; na listu 13^a: »Jacob Terkhele«; na listu 13^b: »Hanßen Gasparus Zurfhek Vorkantista(!) Oberburg«, torej prvi pevec, ki se je — kot Slovenec — boril ob malem uspehu z latinščino in nemščino; na notranji strani spodnje platnice: »Ioannes Pleinikh« in »Elias Franciscus Andrian«.

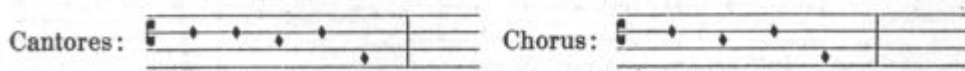
V uvodu omenjene aklamacije so vpisane na listih 12^b—13^a, kakor tu slede:

Duo praecentores post Kyrie eleison alta voce incipiunt:

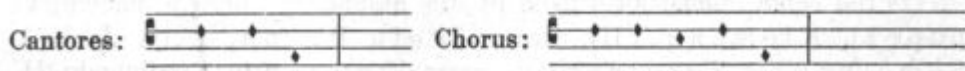

Chri-stus vin-cit, Chri-stus re-gnat, Chri-stus im-pe-rat.

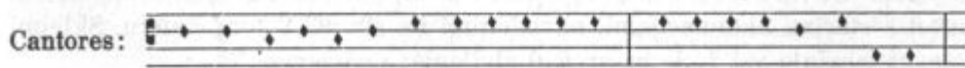
Et chorus idem respondet in eodem tono.

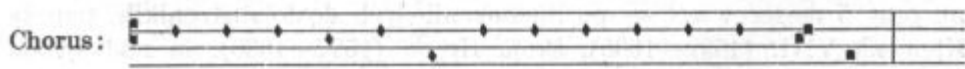
Cantores: Glo-ri-a no-stra. Chorus: Chri-stus vin-cit.

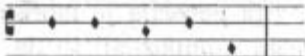
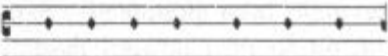
Cantores: Hunc di-em. Chorus: Lae-ti du-ca-mus.

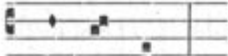
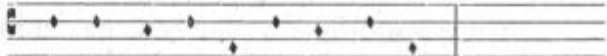

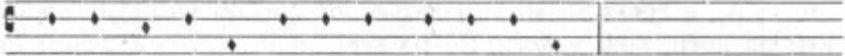
Cantores: Summo ponti-fi-ci Clementi oc-ta-vo in-te-gri-ta-tem fi-de-i

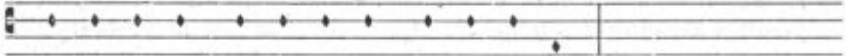

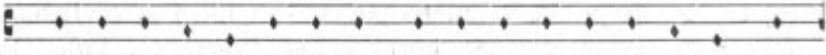
Chorus: Do-mi-nus con-ser-vet e-pi-sco-pum nostrum Thomam.

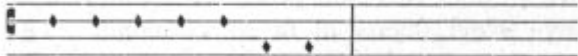
Chorus: Cantores:
De-us con-ser-vet. Ar-chi-du-cem nostrum Fer-

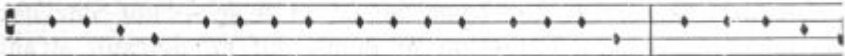
 Chorus:
di-nandum De-us con-ser-vet i-stam se-dem.

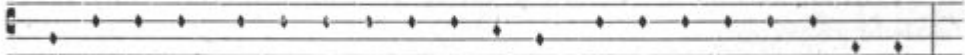

De-us con-ser-vet po-pu-lum ebri-sti-a-num.

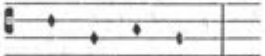
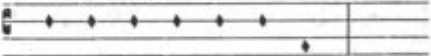
Chorus:
Fae-li-ci-ter, fae-li-ci-ter, fae-li-ci-ter.

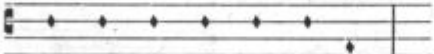
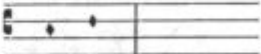
Cantores:
Tem-po-ra bo-na ha-be-at, tem-po-ra bo-na ha-be-at, tem-

 Chorus simpliciter respondet.
po-ra bo-na ha-be-at.

Chorus:
Fae-li-ci-ter, fae-li-ci-ter, fae-li-ci-ter, fae-li-ci-ter. Tempo-ra bo-

na ha-be-at, tem-po-ra bo-na ha-be-at, tem-po-ra bo-na ha-be-at.

Cantores: Chorus:
Mul-tos an-nos. Christus regnat in e-is.

Cantores: Chorus:
In Chri-sto sem-per vi-vat. A-men.

Pred seboj imamo torej uvod in štiri aklamacije: prva je namenjena papežu Klemenu VIII., druga škofu Hrenu, tretja dežel-nemu knezu Ferdinandu, poznejšemu cesarju Ferdinandu II., a četrta krščanskemu ljudstvu. Opozarjam na sličnost nekaterih mest s starimi aklamacijami, navedenimi na str. 98 v tem članku. Sklepni stavki izražajo vsi želje za srečno življenje: *μαχαρισμοί*.

Veljavnost teh vzklikov je pa omejena na kratko dobo — 7 let in ne prav 5 mesecev več — po imenovanih treh dostojanstvenikih: papeža Klemena VIII. (1592—1605), škofa Hrena (1597—1630), in nadvojvoda Ferdinanda, ki je vladal kot deželni knez svojo dedovino, Štajersko, Ko-

roško in Kranjsko do 26. avgusta 1619, ko je bil izvoljen za nemškega cesarja in je vladal kot Ferdinand II. do l. 1637. Potemtakem so morale biti sestavljene aklamacije v tej obliki po 15. oktobru 1597, ko je bil Hren imenovan za ljubljanskega škofa, a pred 5. marcem 1605, ko je preminul papež Klemen VIII. — More biti bomo smeli misliti, da so imele nalogo, počastiti škofa Hrena pri ustoličenju v Ljubljani in ž njim oba odločujoča činitelja pri tem imenovanju: papeža in nadvojvodo.

Dr. Jos. Mantuani :

Zgodovina cerkvene glasbe.

(Dalje.)

Lassove muzikalne zamisli so v pretežni večini krepke in jedrnate, dasi ne dosegaajo zaokroženosti in milobe njegovega vzora, Pierluigija. V motetah — pa tudi v mašah — opušča že c. f. iz gregorianskega korala in ga nadomešča z lastnimi témami.

Odlikuje ga mnogostranost; morebiti ni poznala glasbena umetnost njegove dobe nobenega poprišča, ki bi ga bil Lasso zanemarjal ali prezrl: skladal je za vse.

Bil je — za svojo dobo, ako motrimo njegovo delo **absolutno** — najplodovitejši skladatelj; zapustil je nad 2000 skladb. Za cerkev imamo od njega: 52 maš, okroglo 1200 motet (sam Magnum opus musicum jih ima 516!); dalje 7 spokornih psalmov, 6 oficijev, vigilij in pasionov, tudi 100 Magnificat, zbranih v posebni zbirki: Iubilus beatae Mariae Virginis in končno lamentacije. — Celotna izdaja njegovih del izhaja od l. 1894 dalje; obsegala bo domnevno 60 zvezkov (do l. 1927 je prišlo na svetlo šele 21 zvezkov).

Dolga vrsta ostalih pristašev nizozemske šole beleži še mnogo dobrih komponistov, katerih načela se pa strinjajo s tistimi, ki smo jih omenili pri gori navedenih umetnikih. Mimogrede naj omenim le še Jakoba Regnarda (Renjär, 1540—1599), ker je bil z našim Jakobom Gallusom v ožjih stikih in mu je dajal svoje kompozicije v pregled in odobritev ter se v predgovoru sklicuje na njegovo sodbo.

Med Nizozemci smo čuli že več francoskih imen. Iz **Francije** same imamo tudi 122 komponistov, ki so vsi dobri in deloma celo izvrstni umetniki, ne utirajo pa novih potov in snujejo v nizozemski tehniki. — Naj navedem samo malo izbera izmed njih. Značilen je Klemen Jannequin (Žankên), prvi, ki je uvedel programsko glasbo, seve le pri svetnih pesmih; vendar slika z glasovi tudi v svojih motetah, a le zdržno. — Janez Maillard (Majär) je zložil 6 maš in več motet; maše na svetne motive. Živel je ok. srede 16. stoletja. — Kanonik Klavdij Sermisy je tipičen Francoz (1490—1562), ki je zložil 8 maš in mnogo motet za cerkev. — Peter Certon (Serton) je zapustil tudi 8 maš in vrsto motet; umrl je 1572 držeč se Jannequinovega sloga. — Značilen je Janez du Billon (dü Bijôn), živeč v prvi polovici 16. stoletja, ter je uvedel v cerkveno skladbo ponavljanje daljših oddelkov. To je pa odpravil že Nikolaj Gombert (C. Gl., 1932, str. 45). — Za skladanje takih spevov, ki so zahtevali mnogo glasov, je rabil Dominik Phinot (Finô) deljene zборе (gl. C. Gl., 1932, str. 44, opomba 14).

Z Nizozemci in Francozi so bili Nemci v ožjih kulturnih stikih, tudi na poprišču glasbe. Najstarejši spomenik nemške večglasne skladbe je

pesmarica iz Lochheima, nastala ok. l. 1420. Napevi te zbirke dokazujejo, da so Nemci oblikovali svoje napeve že tedaj slično, kakor Angleži in Nizozemci. Vendar je v njih tudi dovolj narodnih potez in nemškega svojstva. Nemci so torej imeli v nizozemsko smer če ne ceste, pa vsaj že shojeno stezo.

Ko se je pojavila na Nizozemskem nova šola, so se tudi Nemci pridružili novim načelom. Skladatelj in teoretik Adam iz Fulde, ki je deloval v drugi polovici 15. stoletja in spisal 1490 izvrstno razpravo o glasbi, občuduje Nizozemce brez pridržka in jih smatra za poklicane voditelje v modernejšo smer. Ni čudo, da so se oprijeli nemški komponisti nizozemske tehnike.

Prvi nemški polifonik je bil Henrik Finck (Fink), 1445—1527. Glasbeno naobrazbo je prejel na dvoru poljskih kraljev. Deloval je potem na Ogrskem, na Dunaju in v Solnogradu; umrl je na Dunaju. Za cerkev je zložil dve maši, več motet, antifon in sekvenc. — Finck ima dobre glasbene misli, pravilno oblikovane, a v polifoniji je trd in — za nas — neužiten.

Sodobnik mu je Pavel Hofheimer (Hofhaimer), 1459—1537. Sprva morebiti samouk, pozneje se je učil pri dobrih mojstrih, posebno pri Italijanih. Deloval je kot organist v Inomostu, Lincu, Augsburgu, Ulmu in na Dunaju; 1494 kot organist na cesarskem dvoru. L. 1515 je dobil viteštvo, a 1524 je prevzel organistovsko službo v solnograški stolnici. Za svojega življenja je bil prvi organist v nemških deželah. Odgojil je veliko število izbornih organistov. Kot komponist ni zložil za cerkev imena vrednih skladb, izvzemši posamezne motete; pač pa je poveličeval službo božjo z igro na orglah. Dobre skladbe je zapustil v svojih nemških svetnih pesmih. Bavil se je tudi z vprašanjem, kako je komponirati latinske pesmi (ode), da bi se mogle peti v izvirnem merilu, večglasno, a brez menzuralne razpredelbe. Hofheimer je baje tudi izumil »orgle brez piščal«, torej z jezičniki in je torej — ako je to poročilo točno — prvi izumitelj harmonija.

Kot skladatelja ga visoko nadkriljuje Henrik Isaak (Izak, ok. 1450—1517). Bil je sicer rojen Nizozemec, a je izobražen v glasbi na Nemškem ali pri kakem Nemcu; zato so ga pač imenovali Nemca. Služboval je kot organist v Florenci, Ferrari in Rimu, potem od l. 1492 na cesarskem dvoru; 1497 je postal dvorni skladatelj. L. 1515 ga je poslal cesar Maks I. v Florenco, ker mu je bil tam koristnejši; ondi je tudi umrl. — Od njegovih del imamo za cerkev 5 maš, veliko zbirko motet za vse cerkveno leto pod naslovom »Choralis Constantinus« in številne motete, raztresene po raznih zbirkah. — Za orgle je zložil več skladb. — Značilno je, da se glasba njegovih svetnih pesmi ne da porabiti za cerkvene speve — izvzemši dve nemški pesmi: »Innsbruck, ich muß dich lassen« in »Num ruhen alle Wälder«. — Vodilni glas je pri njem prav pogosto sopran (ne tenor, kakor je bila tedaj navada). — Isaak je tematik in kaže to osnovno načelo posebno v svojih mašah.

Drug važen skladatelj je Arnold iz Brucka, ugotovljen za dobo od 1534 do 1549; rodil se je pač še proti koncu 15. stoletja. Bil je kapelnik na cesarskem dvoru na Dunaju, dekan in potem prošt ljubljanskega stolnega kapitla. Izvrsten skladatelj; od njega imamo le 42 spevov: 16 latinskih za cerkev (1 italijanski in 25 nemških je za svetno rabo).

Tudi Švicar Ludovik Senfl (ok. 1490—1555), učenec Isaakov, je bil izredno nadarjen in prvovrstni komponist, od 1515 do 1519 dvorni skladatelj. Po smrti cesarja Maksa I. je bil dvorni pevski zbor razpuščen; Senfl je šel v Monakovo in bil tam prvi pevec. Kot skladatelj piše duhovito in poljudno, dasi umetno obenem. Za cerkev je zložil 37 maš in 194 latinskih spevov za katoliško bogoslužje. — Ostalo (290 pesmi) je večinoma za svetno rabo.

Izključno cerkven skladatelj je duhovnik Gregor Aichinger (1564—1628). Deloval je kot organist v Augsburgu (pri sv. Urhu in sv. Afri, pozneje pri Jakobu Fuggerju). Bil je izredno nadarjen glasbenik in šel ponovno v Italijo, da si pridobi višjo izobrazbo v svoji umetnosti. Učil se je tam v Rimu, a posebno v Benetkah pri Janezu Gabrielliju. Zato sodijo njegove skladbe med najplemenitejše in najlepše, pa tudi najbolj globoke ter učinkujejo še danes na našo dušo. Zložil je dve knjigi maš in 19 zbirk cerkvenih spevov, med temi tudi 21 triglasnih nemških pesmi za ljudsko petje. Posebno pomembni so njegovi petglasni obhajilni spevi: »Flores musici ad mensam ss. convivii.«

Po isti poti kakor Aichinger stopa Tirolec Blaž Ammon (umrl 1590). Bil je najprej pevec v zboru nadvojvode Ferdinanda, ki ga je poslal v Benetke, da se izpopolni v glasbi. Vrnivši se iz Italije je stopil (pred l. 1582) na Dunaju v frančiškanski red in je tam umrl. Zapustil je eno knjigo introitov (41 spevov), eno knjigo štiriglasnih maš, eno knjigo motet; po njegovi smrti so dali na svetlo še 5 maš (pod naslovom *Patrocinium musices*), eno zbirko introitov (nekaj ponatisnjenih) in knjigo izbranih motet. Skladal je samo za cerkev.

Imamo pa še več skladateljev, ki niso tako globoko posegali v umetniško življenje, kakor pravkar naštetih; tako n. pr. Aleksander Agricola (1446—1506), Tomaž Stolzer (1450—1526), Lenart Paminger (1495—1567), Stefan Mahu (ok. 1520 na višku), Herman Finck (1527—1558) in Jakob Paix (Pè, 1550—1618).

Razen teh, ki so vsi skladali za katoliško cerkev, je pa obudila reformacija nešteto starejših, a tudi mlajših muzikov, ki so postavili svojo umetnost v službo nove veroizpovedi. Spočetka so skladali za obe cerkvi, dokler je bilo še vse nejasno. Tudi katoliški skladatelji so uglasbili tūpatam kako pesem, ki jo je sprejel protestantizem v svoj repertorij; tako n. pr. naš prepričani katolik Gallus, Senfl, Haßler i. dr. Protestantski skladatelji so pisali v prvi vrsti za svojo cerkev, a poleg tega tudi za katoliške zборе; le malo je tako načelnih protestantov, da bi bili smatrali pod svojo častjo, če bi uglasbili tudi kako besedilo za katoliško liturgijo. Protestantski skladatelji so — ako imenujemo najvažnejše — nastopni: Ivan Walther (1496—1570); Luka Lossius (1508—1582), Joahim Moller (ok. 1540—1616), Jakob Meiland (Majland, 1542—1577), Ivan Eccard (Ekard, 1553—1611), Set Calvisius (Kalvizius, 1556 do 1615), Jernej Gesius (pred 1557—1613), Adam Gumpeltzheimer (Gumpelchajmer, 1559—1625), Jeronim Praetorius (Prètorius, 1560—1629), Kristian

Erbach (1570—1635; ta je zložil precej spevov, posebno motet, za katoliško cerkev); Melhior Franck (1535—1639) in Krištof Demantius (Demancius, 1567—1643; tudi za katoliško cerkev); Erhard Bodenschatz (Bodenšac, 1576—1636) je bil prvi, ki je priredil 19 Gallusovih skladb v novi izdaji za zbor svojih učencev v obsežni zbirki: »Florilegium Portense« (1608 I. del, 1621 II. del).

Tako vidimo, da se pomika smisel za nizozemsko polifonijo vedno dalje proti jugozapadu. Niti Italijani se je ne ubranijo. V Italiji zastavi nizozemska polifonija na dveh točkah: v Rimu in v Benetkah.

V Rimu je našla že po predidajočem starejšem razvoju dobro pripravljena tla. Tam so gojili že v 12. stoletju diskant, ki so ga obvladali celo poulični pevci, a so ga izvajali tudi papeževi muziki. V 14. stoletju je bila ta kompozicijska tehnika splošno znana; poučna pesem te dobe pravi, da se hoče že vsakdo baviti z menzuralnimi notami in zlagati madrigale, caccie (kače) in balade.

Dovršeno tehniko nizozemske šole so prinesli v Rim v prvi vrsti nizozemski pevci papeževega zbora; tam nahajamo namreč zelo veliko število nizozemskih in francoskih imen, n. pr. Dankerts, Dufay, Genet, Josse de Prés, Le Bel — ta poslednji je bil Pierluigijev učitelj — in še drugih več.

Glasbeniki, ki so postavili in ustalili načela rimske šole, ki zahtevajo samo vokalno glasbo v polifonem slogu, so, ako imenujemo izmed važnih samo najpomembnejše, nastopni:

Janez Animuccia (Animuča, ok. 1495—1571). Bil je prvi, ki je začel zavedno in smerno čistiti cerkvene skladbe inštrumentalnih priveskov, to je, nebitvenih dodatkov, melizem, predložkov in podobnih okraskov. L. 1555 je postal učitelj deških pevcev v papeževem zboru. Zaeno je bil tudi kapelnik »oratorijske družbe«, ki jo je ustanovil sv. Filip Neri. Zložil je 8 maš, 20 Magnificat, dve knjigi duhovnih hvalnic (Laudi spirituali), tri knjige (svetnih) madrigalov. Več posameznih spevov je raztreseno natisnjenih po raznih zbornikih.

Konstancij Festa (umrl 1545) je prvi rimski zastopnik vse-skozi posnemajočega sloga a capella v cerkveni moteti in sodi razen tega tudi med prve madrigaliste, ki skladajo te speve samo za živi človeški glas. Od njega imamo štiriglasni Magnificat v vseh osmerih tonih, osemglasne lavretanske litanije, 2 maši, lamentacije, motete, Te Deum in dr. v.

V to šolo je hodil tudi Jakob Arcadelt (1514—1557), najbrž rojen Nizozemec, a odgojen v Italiji. Bil je član papeškega zbora, gre za nekaj časa v Pariz in postane 1544 opat-komornik; 1555 gre spet v Pariz in je tam kraljevi glasbenik. — Za cerkev je zložil dve knjigi maš za 3—5 glasov in eno knjigo štiriglasnih motet; mnogo posameznih motet je raztresenih po raznih zbirkah. Vendar je dosegel neumrljivo slavo v prvi vrsti s svojimi madrigali, katerih je zložil sedem knjig.

Ti skladatelji so pripravljali pot največjemu glasbeniku s tem, da je vsak nekaj izboljšal ali izpopolnil. Ta glasbeniški veleum, v katerem se zbirajo vse značilnosti in prednosti rimskega polifonskega sloga, kakor

žarki v stekleni leči, je Janez Pierluigi iz Palestrine. Rodil se je 1526, umrl 2. februarja 1594 v Rimu. Glasbeni pouk je dobil pri papeževem pevcu Firminu Le Belu. Prvo službo je dobil l. 1544 v svojem rojstnem mestu kot stolni kapelnik in organist. L. 1547 se je poročil z imovito deklico, Lukrecijo de Goris. L. 1551 je prišel v Rim, kot učitelj petja in kapelnik deškega zbora pri cerkvi sv. Petra. Svojo prvo tiskano zbirko, I. knjigo 4—5 glasnih maš, je posvetil papežu Juliju III. Ta je odredil, da naj se sprejme v papežev pevski zbor, to pa brez strogih izpitov in vzlic temu, da ni bil klerik in celo oženjen. A papež je umrl že 23. marca 1555 in njegov naslednik Marcel II. je odobril odredbo svojega prednika glede Pierluigija, ki je ostal v pevskem zboru. Ta papež je pa umrl že 30. aprila 1555. Sledil mu je 23. maja skoraj 80 letni papež Pavel IV., strog mož, čigar življenjski smoter je bil: reforma cerkvenega življenja. Začel je s tem v lastni hiši. Ker je veljalo za papeški zbor pravilo, da naj bodo člani duhovniki ali vsaj kleriki, je takoj odpustil tri člane: Barréja, Ferrabosca in Pierluigija, ker so bili oženjeni, in jim nakazal pokojnino. Pierluigi je na to obolel in ko je okreval, je prevzel kapelništvo v lateranski baziliki. Ker so mu odklonili zvišanje skromne plače, je prevzel l. 1561 vodstvo zbora pri cerkvi sta. Maria Maggiore. Ko je l. 1571 umrl Animuccia, je postal Pierluigi njegov naslednik pri sv. Petru, kot kapelnik. — Razen tega je bil istočasno tudi koncertni mojster pri knezu Buoncampagni in ravnatelj glasbenih študij v šoli, ki jo je ustanovil G. M. Nanini.

Udeležen je bil — na ukaz Gregorija XIII. — pri reformi gregorianskega koral, to pa z Anibalom Zoilom. Njuno delo se zaradi ugovora španskega kralja Filipa II. ni smelo natisniti.

L. 1581 se je poročil v drugo, ko mu je umrla prva žena l. 1580. Priženil je lepo premoženje, tako da je bil gospodarsko neodvisen in odklanjal razne vabljive ponudbe.

Kot plodovit skladatelj je zapustil veliko število — pretežno cerkvenih — skladb, ki jih imamo danes v celotni kritični izdaji (v partituri) in obsegajo 33 zvezkov, ki so prišli na svetlo med leti 1862—1903. Skladb je okoli 600; med temi za cerkveno rabo: 93 maš, 68 ofertorijev, 179 motet, 45 himnov, 24 Magnificat, tri knjige lamentacij, tri knjige litanij, večernični psalmi (36); za rabo izven cerkve: 55 duhovnih madrigalov v dveh knjigah in za svetno rabo 54 madrigalov v dveh knjigah.

Pierluigijev pomen je v dejstvu, da zastopa vso umetnost svoje dobe: rimsko tradicionalno smer a tudi inozemsko polifonijo. Delež njegove osebnosti je pri tem mirno plavajoča in široko razpredena melodika ter vzgledna umerjenost njegovega izraza. Pretiranosti in prevelike živahnosti drugih mojstrov ne rabi. Vzor mu je gregorianski koral, ki ga v čudovitem tenkočutju polifonsko opremlja. Melizme rabi zdržno; njegovi sozvoki so harmonsko jedrnat, glasovi v idealnem ravnovesju med seboj. Njegova umetnost je vseskozi samostojna in ne dopušča, da bi čut in muzikalna zamisel podlegla tehniki; kar zamisli je poetično: vzvišeno,

pretresljivo, ljubko, pomirljivo — kakor pač zahteva smisel besedila. Noben skladatelj one dobe ni dosegel take jasnosti in prozornosti v polifoniji in tako blagodoneče miline v harmoniji. Da nas tupatam vendar tudi preseneti s kakimi zastarelimi postopi, nas ne sme motiti, ker je živel še v drugi muzikalni tradiciji.

Pierluigijev učenec je bil Ivan Maria Nanini (1545—1607). Kot deček je bil cerkveni pevec v Vallerano, 1571 kapelnik pri cerkvi sta. Maria Maggiore v Rimu, 1575 kapelnik pri francoski cerkvi sv. Ludovika, 1577 tenorist papeške kapele, 1604 kapelnik v Sikstini. L. 1580. je ustanovil glasbeno šolo, kjer je vodil študije Pierluigi. Skladb nima mnogo; za cerkev: knjigo motet (3—5 glasnih) in nekaj osmeroglasnih psalmov po raznih zbirkah. Ostala dela: tri knjige peteroglasnih madrigalov in ena knjiga kanconet so za svetno rabo.

Stanko Premrl:

† Ignacij Hladnik.

(Dalje.)

2. Seznam Hladnikovih skladb.

A. Tiskane skladbe.

- Op. 1. *Čvetero antifon v slavo Mariji prečisti Devici in Ave Marija* za mešani zbor. Zložil in preč. gospodu Matevžu Kožuhu, dekanu starološkemu in knezoškofijskemu duhovnemu svetovalcu, ponižno poklonil. — V Ljubljani, 1885. Lastnina skladateljeva. Tisk J. Blasnikovih naslednikov.
- Op. 2. *Missa pro defunctis* ad IV voces inaequales aut 1 voce cum organo. Založil in natisnil Jos. Milic v Ljubljani. 1885.
- Op. 3. *Te Deum* za mešani zbor in orgle. 1885.
- Op. 4. *Štiri velikonočne pesmi in pesem za poroko* z dvema napevoma za mešani in moški zbor. V Ljubljani 1886.
- Op. 5. *Slovesna latinska maša v čast presveti Trojici* za mešani zbor. Zložil in svojemu učeniku blagorodnemu gospodu Antonu Foersterju, stolnemu kapelniku itd. v srčni hvaležnosti poklonil. — 1886.
- Op. 6. *Tri božične* za mešani zbor, samospeve in orgle. — 1886.
- Op. 7. *Cantus sacri in solemnitate Corporis Christi, tam in expositione quam in processione servientes* ad IV voces inaequales composuit. — Sumptibus auctoris. Typis J. Blasnik. Labaci 1887.
- Op. 8. *Slavnostna himna zlatomašniku svetemu očetu, papežu Leonu XIII.* za mešani ali moški zbor s spremljavo orgelj zložil. — Založil skladatelj. Tisk Blasnikov. V Ljubljani 1887.
- Op. 9. *Missa »Laetentur coeli«* pro Soprano, Alto et Basso organo comitante composita et reverendo Domino, Domino Ioanni Gnjezda, c. r. sholae reali sup. Catehetae et Exhortatori, Praesidi Confrat. jun. opificum et Consil. episc. dedicata auctore. — 1888. Blasnik.
- Op. 10. *Pet Tantum ergo, pet mašnih in deset Marijinih pesem ter dva kratka in lahka Te Deum* za mešani zbor zložil. — 1888. Last skladateljeva. Tisk Blasnikov.
- Op. 11. *Venček pesmi za moški zbor.*
- Op. 12. *Dva fugi za orgle.* 1889.
- Op. 13. *Missa pro defunctis* ad IV voces aequales. Cerkevni Glasbenik 1890. Priloga 2., 3. in 4.

- Op. 14. *Petnajst obhajilnih pesem za mešani zbor.* 1890.
- Op. 15. *20 Marijinih pesem za mešani zbor.* 1891.
- Op. 16. *Missa IV. vocum inaequalium in honorem Ss. Apostolorum Petri et Pauli* composita et reverendissimo Domino, Domino Petro Urh, praeposito mitrato capituli collegiati Rudolphwertensis, consiliario consistoriali, decano, paroko etc. dedicata auctore... 1891.
- Op. 17. *Pet Tantum ergo in petero mašnih pesem.* 1892.
- Op. 18. *Čvetero božičnih pesem za solospeve, mešan zbor in orgle.* Tisk Blasnikov v Ljubljani. 1892.
- Op. 19. *Missa in honorem sacratissimi Rosarii B. Mariae Virginis.* Ad IV voces inaequales cum organo. Labaci 1893. Sumptibus auctoris. Typis J. Blasnik.
- Op. 20. *Missa »Ave Regina coelorum!«* composita ad quattuor voces inaequales (Canto, Alto, Tenore, Basso). Labaci 1894. Sumptibus auctoris. Typis J. Blasnik.
- Op. 21. *Triindvajset cerkvenih napevov za moški zbor.* (4 mašne, 10 Marijinih, 7 obhajilnih in 2 Tantum ergo). 1894. Tisk in založba R. Miličeve tiskarne.
- Op. 22. *Alleluja! Velikonočni napevi za mešan zbor* (4 velikonočne pesmi, Regina coeli laetare in Tedeum laudamus). V Ljubljani 1894. Založil skladatelj. Tisek J. Blasnikovih naslednikov.
- Op. 23. *Missa pro defunctis* ad IV voces inaequales aut una voce cum organo. Sumptibus auctoris. Autographia Blasnik. 1895.
- Op. 24. *Pange lingua et IV Himni ad processionem in festo Ss. Corporis Christi* ad IV voces inaequales. Labaci 1896. Sumptibus auctoris. Typis J. Blasnik.
- Op. 25. *»Ave«. Sedemnajst Marijinih pesmi za mešan zbor, samospeve in spremljavo orgelj.* V Ljubljani 1897. Založil skladatelj. Tisek Katoliške tiskarne.
- Op. 26. *Venite exsultemus. XII Tantum ergo za 4 mešane glasove.* Amico suo rev. Domino I. Kokošar, paroko. 1897.
- Op. 27. *Asperges, Vidi aquam et 3 Ecce sacerdos za 4 mešane glasove.* 1897.
- Op. 28. *Missa in honorem s. Familiae Jesu, Mariae et Joseph.* Pro Soprano, Alto et Bariton organo comitante composita et Reverendissimo Domino, Domino Richardo Frank, canonico seniori Capituli Collegiati in Novo mesto dedicata auctore... Labaci 1897. Sumptibus auctoris. Typis J. Blasnik.
- Op. 29. *Gloria in excelsis Deo! Trije božični napevi za samospeve, mešan zbor in orgle ter ofertoriji za sv. Dan, sv. Štefana, Novo leto in sv. Tri kralje.* V Ljubljani. Založil skladatelj. Tisk J. Blasnikovih naslednikov.
- Op. 30. *Hrepenenje po pomladi.* Dvospev za sopran in alt s klavirjem.
- Op. 31. *V mraku.* Dvospev za sopran in bariton s klavirjem.
- Op. 32. *Pri oknu.* Dvospev za sopran in tenor s klavirjem.
- Op. 33. *Prva Fantazija z vpleteno zahvalno pesmijo za orglje,* zložil in preblagorodnemu, velečastitemu gospodu Dr. Francetu Detela, ravnatelju c. kr. gimnazije v Novem mestu, najponižneje poklonil. — V Ljubljani 1897. Založil skladatelj. Tisk J. Blasnikovih naslednikov.
- Op. 34. *Missa pro defunctis za sopran, alt, bas in orgle ali enoglasno z orglami.* (C. Gl. 1899, št. 8—11.) Izšla tudi v posebnem odtisu.
- Op. 35. *Dvanajst mašnih pesmi za mešan zbor* (8 novih, štiri iz op. 17). 1898.
- Op. 36. *Laudes eucharisticae tam in processionibus quam in expositionibus servientes:* 1. *O sacrum convivium,* 2. *Ego sum panis vivus,* 3. *Adorate,* 4. *O salutaris hostia,* 5. *Lauda Sion.* Ad IV & V voces. Labaci 1899. Sumptibus auctoris. Typis J. Blasnik.

- Op. 37. *Ecce sacerdos magnus* za mešani zbor s spremljavo orgelj ali orkestra. Založil skladatelj. Tisk Blasnikov v Ljubljani. 1898.
- Op. 38. *Missa solemnis* ad IV voces inaequales cum organo aut comitantibus 2 Violinis, Viola, Violoncello, Contrabasso, 2 Clarinetis, Flauto, 2 Cornibus, Trombone. Labaci 1900. Sumptibus auctoris. Typis typografiae Catholicae. Reverendissimo, clarissimo Domino, Domino Sebastiano Elbert, s. Theologiae et I. U. Doctori, Praeposito mitrato capituli collegiati Novo mesto, Consiliario consistoriali, Decano, Parocho etc. obsequiosissimus et devotissimus auctor. a) partitura za zbor in orgle, b) partitura za orkester.
- Op. 39. *O sacrum convivium*. 36. obhajilnih, presv. Rešnjega Telesa in Srca Jezusovega pesmi. Za mešan zbor, solospve in spremljevanje orgelj. V Ljubljani 1901. Založil skladatelj. Tisk Katoliške tiskarne. (Skladbe so poklonjene g. Msgn. Matiji Jeriha, kanoniku kolegijatnega kapiteljna v Novem mestu, itd.)
- Op. 40. *Slovenski organist*. Zbirka pred- in poiger za orgle ali harmonij. I. zvezek: *Božične pred- in poigre* za orgle ali harmonij. V Ljubljani 1901. Založil skladatelj. Tisk J. Blasnika naslednikov v Ljubljani.
- Op. 41. *Bleškemu jezeru*. Mešani zbor in sopran solo. Glasbena Zora I. letnik.
- Op. 42. *Triglav*. Mešani zbor in bariton solo. Glasbena Zora II. letnik.
- Op. 43. *Desetero velikonočnih pesmi* in *Regina coeli laetare* za mešan zbor. V Ljubljani 1901. Samozaložba. (Ponatis op. 22. s pridejanimi šestimi novimi pesmimi.)
- Op. 44. *Petero božičnih pesmi* za solospve, mešan zbor in orgle. V Ljubljani 1902. Tisk Katoliške tiskarne.
- Op. 45. *Češčena Kraljica! 15 Marijinih pesmi* za mešan zbor, solospve in spremljavo orgelj. V Ljubljani 1902. Založil skladatelj. Tiskala Katoliška tiskarna. (Skladbe so poklonjene P. Otokarju Alešu, takratnemu predstojniku novomeškega frančiškanskega samostana.)
- Op. 46. *Latinska maša po motivih Gregorija Riharja* za mešan zbor. V Ljubljani 1903. Založil skladatelj. (Porabljeni so motivi 12 Riharjevih pesmi.)
- Op. 47. *Te Deum laudamus* za mešan zbor z orglami ali orkestrom zložil in g. kanoniku Frančišku Povšetu, zlatomašniku poklonil... Založil skladatelj. 1903.
- Op. 48. *Ofertoriji za največje in večje praznike cerkvenega leta*. I. zvezek: Vnebohod, Binkoštna nedelja, Binkoštni ponedeljek, Sv. Rešnje Telo, Sv. Peter in Pavel, Veliki Šmaren. V Ljubljani 1904. Založil skladatelj. Tisk J. Blasnika naslednikov.
- Op. 49. *Regina coeli* za mešan zbor z orglami ali orkestrom. 1905.
- Op. 50. *Missa Salve Regina* ad IV voces inaequales cum organo. Labaci 1905. Sumptibus auctoris. Typis Blasnik.
- Op. 51. *Devetnajst Marijinih pesmi* za solospve, mešan zbor in spremljavo orgelj. V Ljubljani 1907. Založil skladatelj. Tisk J. Blasnika naslednikov v Ljubljani.
- Op. 52. *Requiem* enoglasno za spremljavo orgelj v hvaležni spomin svojemu učitelju † P. Angeliku Hribarju (s sliko). V Ljubljani 1907. Založil skladatelj. Tisk J. Blasnika naslednikov v Ljubljani.
- Op. 53. *Božična slavospeva* za solo, mešan zbor in orglje. V Ljubljani 1907. Založil skladatelj. Tisk J. Blasnika naslednikov v Ljubljani.
- Op. 54. *Deset postnih pesmi* za mešani zbor. (Vmes so štiri tuje: ena Cvekova, ena Riharjeva, ena Vavknova in ena Levičnikova, harmonizirane od Hladnika.) V Ljubljani 1908.
- Op. 55. *Desetero moških zborov v narodnem tonu*. V Ljubljani 1909. Založil skladatelj. Tiskali J. Blasnika nasl.

- Op. 56. *Osem Tantum ergo* za mešan zbor. Natisk dovolil visokočastiti kn. škof. ordinariat v Ljubljani. V Ljubljani 1911. Založil skladatelj. Tisk J. Blasnika naslednikov.
- Op. 57. *Antiphonae ad processionem in Commemoratione solemni Ss. Corporis D. N. J. CH.* ad IV et VI voces. (C. Gl. 1913. Priloga 1. in 2.)
- Op. 58. *Slavnostna himna* v proslavo 60 letnega vladanja Njegovega Veličanstva cesarja Franc Josipa Prvega. Za mešan zbor z glasovirjem ali orkestrom.
- Op. 59. *Slavnostna himna zlatomašniku Svetemu Očetu, papežu Piju X.* za mešani ali moški zbor s spremljavo orgelj ali orkestra. V Ljubljani 1908. Založil skladatelj. Tisk J. Blasnika nasl. Ljubljana.
- Op. 60. *Maša v čast Materi božji* za mešani zbor, deloma z orglami. (C. Gl. 1910. Priloga 1.—3.)
- Op. 61. *Fünf jugierte Festspiele für Orgel.* Založil Anton Böhm & Sohn, Augsburg & Wien. 1912.
- Op. 62. *Večerni zvonček — šmarnična kantata.* Bogoljub.
- Op. 63. *Himne za procesijo o presv. Rešnjem Telesu.* 1. Sacris solemniis, 2. Verbum supernum. 3. Salutis humanae sator. 4. Aeterne Rex altissime. 5. Pange lingua. Za mešani ali moški zbor. V Ljubljani 1913. Tisk J. Blasnika nasl. v Ljubljani.
- Op. 64. *Meditacija* za orgle. Novi Akordi XII., letnik 1913.
- Op. 65. *Petero prošnjih Marijinih pesmi ob vojnem času.* Za mešan zbor, solo in orgle. V Ljubljani, 1915. Založil skladatelj. Tisk J. Blasnika nasl.
- Op. 66. *Sedemindvetdeseti psalm* za osmeroglasni dvojni mešan zbor z orglami. Tiskal na schapirograph skladatelj. Novo mesto 1915.
- Op. 67. *Vojne pesmi* za moški zbor. V Ljubljani 1915. Založil skladatelj. Tisk J. Blasnika nasl.
- Op. 68. *Maša v čast Srcu Jezusovemu* za mešan zbor.
- Op. 69. *Zdrava Marija! Marijine pesmi* za mešan zbor, solospve in orgle. Natis dovolil visokočastiti kn. škof. ordinariat v Ljubljani. V Ljubljani 1916. Založil skladatelj. Tisk J. Blasnika nasl.
- Op. 70. *Domovini.* Za sopran, tenor, bariton, orkester ali glasovir.
- Op. 71. *Te Deum* za mešan zbor, spremljavo orgel ali orkestra. (Delo je poklonjeno Visokočastitemu gospodu, g. Janezu Virantu, zlatomašniku, kanoniku starosti kolegiatnega kapiteljna v Novem mestu.)
- Op. 72. *Zora mira — Zarja miru.* Mješoviti zbor sa solima. Pretiskano iz »Sv. Cecilije«. Zagreb 1918. Tiskala Nadbiskupška tiskara.
- Op. 73. *Tri Marijine kantate* za izvenliturgične pobožnosti in cerkvene koncerte. Za samospve, mešani zbor in orglje. V Ljubljani 1921. Založil skladatelj. Tisk J. Blasnika nasl. (Dalje prihodnjič.)

Adolf Gröbming:

Nekaj poglavij iz fiziologije in fonetike.

(Dalje.)

Artikulacije jezične konice.

Zapora. Z jezično konico — najbolj gibljivim delom jezika — tvorimo lahko najrazličnejše zapore, tako proti gornji ustnici, zobem, alveolam, grebenu in deloma tudi proti trdemu nebu. Vseh artikulacij ne bom obravnaval, zlasti tistih ne, ki so za slovenščino brezpomembne, temveč se bom omejil na najvažnejše. Pripomniti pa moram že sedaj, da so

vsi opisi le donekle pravilni, kajti ne le vsak jezik in vsako narečje, tudi vsaka oseba kaže v artikulaciji razne posebnosti, ki jih ni mogoče upoštevati, ako imamo v vidu normalno izreko. Tudi med artikulacijami v govoru in petju so male razlike, vendar mislim, da bo bolje opozoriti nanje čitatelja pri opisih posameznih glasov, ker bodo tedaj razlike evidentnejše (jasnejše).

Najvažnejši glasovi, ki jih tvorimo z zaporo jezične konice, so *t*, *d* in *n*. Seveda tu ni udeležena zgolj konica, kakor sem jo opisal v prejšnji številki. C. Gl., ampak tudi tisti deli jezika, ki leže neposredno nad njo in pod njo, t. j. list in spodnja ploskev. Po Jespersenu se tvorijo navedeni glasovi v romanskih in slovanskih jezikih normalno s postdentalno zaporo, torej z zaporo konice na notranjem robu zgornjih sekavcev.¹ Na katere slovanske jezike je avtor pri tem mislil, ne vem, prepričan sem pa, da ni ne v slovenščini ne v srbohrvaščini takšna artikulacija običajna. Za naš jezik se mi zdi prikladnejši Brochov opis zapore, ki se glasi v prostem prevodu: Zaporno mesto »trdega«, t. j. koronalno artikuliranega *t*-ja, *d*-ja in *n*-a se lahko nekoliko izpreminja. V slovanskih jezikih se najbrž konica jezika pritisne v precej sploščeni obliki v kot med gornje sekavce in dlesne, tako da je zapora istočasno alveolarna in dentalna. Če vzamemo za izhodišče zveze, kakor *ta*, *da*, *na*, tedaj je artikulacija teh glasov za vse slovanske jezike povsem enaka. Različki so vsekakor tako akustično kakor artikulatorično povsem nebitveni.²

K Brochovem opisu bi dodal še sledeče: Dasi je artikulacija omenjenih glasov za vse tri zapornike enaka, imam vendar občutek, da tvorimo zaporo za *n* nekoliko drugače kakor za *t* in *d*. Če hitro zaporedoma izgovorimo *t* ali *d* in *n*, tedaj se konica pri tvorbi *n*-a nekoliko dvigne, tako da nagiblje izreka *t*-ja in *d*-ja h koronalni, izreka *n*-a pa k apikalni artikulaciji, t. j. pri zapori za *t* in *d* je bolj udeležen list jezika, pri zapori za *n* pa konica. Dasi sem mnenja, da izgovarjamo v slovenščini omenjene zapornike z alveolarno-dentalno zaporo, kakor jo je opisal Broch, vendar nočem trditi, da bi bila pri nas čista postdentalna zapora nemogoča. Saj nagibljeta *t* in *d* ponekod (v bohinjskih gorah), kakor je ugotovil Ramovš,³ celo k interdentalni, t. j. medzobni artikulaciji, ako sta v intervokalični legi (n. pr. tudi). Podobno izreko je zasledil Broch tudi v srbohrvaščini, in sicer v Mostarskem narečju.⁴ Dentalna izreka zapornikov, kakor jo opisuje Jespersen, je torej mogoča tudi v slovenščini, vendar je ne moremo prištevati k normalnim.

Poleg opisane zapore uporabljajo kulturni jeziki še druge zapore z jezično konico. Danščina n. pr. zaporo na dlesnah (alveolah), ne da bi prišel jezik pri tem v dotiko z zobmi, angleščina na grebenu in celo na sprednjem trdem nebu. Sporadično nastopajo takšni glasovi tudi v veliko-

¹ Jespersen: Lehrbuch der Phonetik str. 32 (3. 32).

² Broch: Slavische Phonetik str. 33 (17).

³ Konsonantizem str. 220.

⁴ Slav. Phon. str. 34.

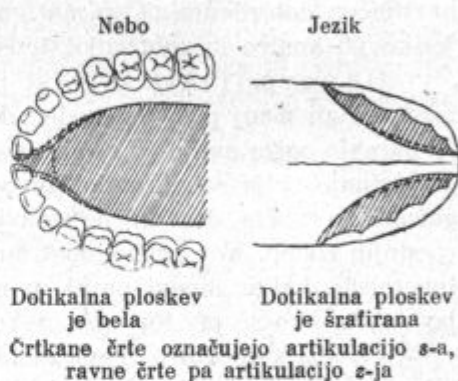
ruščini in v maloruščini (prim. Broch: Slav. Phon. str. 34). Mogoče je pa artikulirati omenjene glasove tudi tako, da oslonimo konico na spodnje zobe in da tvorimo zaporo s sprednjim hrbtom jezika proti zgornjim zobem in alveolam, vendar nas vse te artikulacije ne zanimajo kdovekako, ker so za slovenščino brezpomembne. V bistvu se ti glasovi ne ločijo mnogo od glasov, ki jih uporabljamo v slovenščini, vendar so akustične razlike med superdentalnimi in interdentalnimi glasovi tako velike, da jih tudi manj izvežbano uho brez težave loči.

Pripora. Dočim je bila jezična konica pri izreki zapornikov aktivna, je njena vloga pri pripornikih, kakor dokazujeta sičnika *s* in *z*, bolj pasivnega značaja. Pri artikulaciji teh glasov se pritisnejo stranski robovi jezika ob alveole, konica pa tvori z listom vred spredaj ožji, zadaj širši žlebiček, ki sega od sekavcev preko alveol v ustno votlino. Iz priložene slike je oblika žlebička in razsežnost dotikališč najbolj razvidna.

Takšne slike dobimo na sledeči način: Nebo prevlečemo z modro akvarelno barvo (ultramarinom) in izgovorimo nato glas. Kjer se dotakne jezik neba, posname barvo, tako da je po artikulaciji dotikališče na jeziku modro, na nebu pa svetlo. Na ta način dobimo precej natančne slike dotikališč, ki nam točno povedo, kako se je artikulacija izvršila. Slike neba, ki nam predstavljajo artikulacijo, se imenujejo palatogrami (nebopisi).

Pri izreki sičnikov teče ekspiracijski tok v stegnjenem kotu po žlebičku mimo alveol in zgornjih sekavcev proti gornjemu robu spodnjih sekavcev, kar povzroča znani sikajoči značaj teh glasov. Po zračnem curku, ki ga čutimo na dlesnah, lahko sklepamo, da leži nastavek za sičnike nekako v sredini alveol, in sicer približno tam, kjer čutimo eksplozijo zapornikov *t* in *d*. Poleg nastavka kažejo sičniki in zaporniki velike podobnosti tudi v artikulaciji. Lega jezika je pri obeh skupinah glasov približno enaka, le da je pri zapornikih konica pritisnjena ob gornje zobe in alveole, pri sičnikih pa navzdol upognjena in da se dotika njen dolnji rob notranje površine spodnjih sekavcev.

Ako se radi izpremembe pripore pomakne nastavek za sičnike niže na zobe, tedaj postane njihovo sikanje ostrejšo, tako da se neprijetno ločijo od drugih glasov. To napako, ki jo včasih vidimo tudi pri pevcih, imenujemo sesljanje ali zezljanje (nemško das Lispeln). Zezljanje je mogoče odpraviti le tako, da se s primerno izpremembo pripore pomakne nastavek na alveole. Včasih povzroča zezljanje tudi formacija zobovja, sičnik je v tem primeru skoro piskajoč. Nekateri izgovarjajo sičnike tudi lateralno (stransko), in sicer tako, da usmerijo ekspiracijski tok proti stranskim zobem, bodisi s pridvigom stranskega roba jezika ali kako dru-

gače. Takšne napake je mogoče odpraviti le s poskusi na osebi sami, in to le tedaj, ako ni anatomske zapreke.

Podobne pripore z jezično konico tvorimo lahko še na drugih mestih neba: na alveolah, na grebenu ali še dalje zadaj. Bolj pa ko premikamo priporo v ustno votlino, tem bolj izgublja sličniki svojo sikajočo barvo in se približujejo šumevcem (*š, ž*).

Največ truda povzroča tistemu, ki se uči angleščino, izreka nemih in zvenceh interdentalnih (medzobnih) sičnikov, ki jih piše Anglež s *th* (*thin, then*). Težkoče pa ne povzroča toliko lega jezika — kajti jezična konica leži za zobmi ali med zobmi —, kakor oblika pripore, ki ni žlebičasta kakor pri naših sičnikih, ampak podolgovata. Zato je zračni curek mnogo širji in akustični dojem dokaj drugačen, kakor pri normalnem *s*-ju in *z*-ju. Podoben glas (nemi spirant) nahajamo v nekaterih gorenjskih narečjih, o katerem pa piše Ramovš (Konsonantizem str. 218), »da ni tipičen interdentalni spirant, marveč da je tvorjen s priporo med jezikovno konico in znotranjo steno zgornjih sekavcev«.

Odpora. Pri glasovih, ki jih tvorimo z odpora (vokalih), je konica več ali manj pasivna, bodisi da počiva pri spodnjih zobeh (*a, ə*), da se narahlo opira nanje (*i, e*) ali pa da je nekoliko oddaljena od njih (*o, u*). To držanje velja za normalni govor, pri petju pa je stvar nekoliko drugačna. Tu vlada drakonično pravilo, da mora ležati konica vedno pri spodnjih zobeh. Ker pa ne smatram tega pravila za alfo in omego pevske umetnosti, kakor mnogi pevci in na žalost tudi nekateri pevski učitelji, bo dobro, ako se pri tej točki nekoliko pomudim.

Če leži konica pri zobeh, ni to dokaz, ampak le znak (simptom) pravega petja, kot so n. pr. rdeča lica znak zdravega človeka. Kakor se pa za rdečico skrivajo večkrat bolezni, tako se tudi za to navidezno pravilnostjo skrivajo lahko razne napake. Za petje namreč ni važno, da je konica pri zobeh, ampak da je govt prost in koren jezika mehak. Če je to dvoje v redu, potem bo konica sama stala pri zobeh. Pevski pedagog, ki opozarja gojenca neprestano samo na konico, bo navidezno pravilno lego tega dela jezika res dosegel, ne bo pa dosegel pravega držanja jezičnega korena, kajti jezik je raztegljiv tudi navzdolž in nikaka čarovnija ni, tiščati istočasno konico k zobem, koren pa k jabolku. Zato se mi zdi s pedagoškega stališča pravilnejše, da zahtevamo dosledno rahlo držanje jezičnega korena. Če koncentriramo vse gojenčeve misli samo na konico, bomo s tem razvoju njegovega glasu prej škodili, kakor koristili. Poleg tega se mi zdi zahteva, da se mora jezik vedno dotikati spodnjih zob, pretirana, ker ne ustreza vedno svojemu namenu. Da je moje nazorje pravilno, dokazujejo tudi besede priznanega pedagoga dr. Reinecka, ki pravi: »pri petju mora jezik mirno ležati, najbolje, da se konica rahlo dotika spodnjih sekavcev. To pa ni neobhodno potrebno! Pri marsikaterem dobrem pevcu je konica visoko dvignjena. Glavna stvar je naprej potisnjen jezični koren in širok govt.«

⁶ Die Kunst der idealen Tonbildung, str. 92.

K čim bolj točni označbi važnosti preloma med srednjim in novim vekom sledi še nekaj izjav, prihajajočih z drugih poprišč.

V izredno stvarno in točno pisani razpravi »Naši razgledi« se ta misel izredno močno podčrtava. Tako n. pr.: V enem so si vsi edini: Rušijo se stoletne tradicije in nazori, ki jih je evropski človek smatral za največje pridobitve svojega duha in v nevarnosti so pri tem tudi večne, nespremenljive resnice. Tako radikalnih izprememb v duhovnem svetu zapadno evropskega človeka — kot so sedanje — od humanizma dalje več ne pomnimo.¹ Zopet drugje: Dočim je bil osnovni habitus srednjeveškega človeka izrazito teocentrično usmerjen in se je javljal v njegovem kulturnem udejstvovanju predvsem v spiritualističnih tendencah, se javlja nasprotno v novem veku v udejstvovanju človeka naturalistično stremljenje, ki se je začelo z renesančnim človekom in nadaljevalo do danes. To kaže na antropocentrično usmerjenost človeka v novem veku: Ta apocentričnost gre celo v zanikanje Boga in vsega nadnaravnega v človeku.²

Z druge, gospodarske strani prihaja do istih rezultatov znanstvena razprava: Korporativna ideja po okrožnici »Quadragesimo anno« v Času: Ljudje gospodarske in politične prakse filozofskim vprašanjem navadno ne pripisujejo aktualnosti, a vendar je filozofija bistvenega in odlično praktičnega pomena tako za gospodarska kakor politična dogajanja. Le da se spremembe v mišljenju in nazorih v nekaj letih navadno še ne zaznajo, pač pa v desetletjih in rodovih. Predkrščanske, praksičanske in tudi še srednjeveške oblike stanovsko vezanega gospodarstva niso bile nekaj slučajno podanega. Državne družabne in gospodarske vezi so nosile na sebi pečat filozofije, ki je vse življenje izvajala iz božjega duha, ki je slonela na metafiziki. Tedanja družba je priznavala transcendenčni namen in smoter, h kateremu se mora usmerjati vse življenje. Ne le posameznik, tudi celotna družba kot taka, je priznavala Boga kot zadnji najvišji cilj, za katerim mora stremeti. Zato se nehanje in delovanje narodov, prežetih s pristno krščansko idejo, ni odražalo v mrzlični borbi za materialne dobrine, kar ustvarja divje gospodarsko tekmovanje in zatiranje slabejšega, temveč je v harmoničnem sožitju vseh stanov, kakor uči krščanska postava pravičnosti in ljubezni, in stremelo predvsem za tem, da doseže svoj nadnaravni smoter. Prosvitljena filozofija 18. stoletja pa je zapustila tla metafizike. Pozvala je posameznika iz človeške družbe, naj sam sebi zadošča, naj bo avtonomen itd.³

Dr. Graf stavi vprašanje: Kakšno vlogo je igrala glasba v dobi renesanse? nakar potem odgovarja: Duh sholastike in misticizma je objel tudi glasbo. Boecij šteje kot muzika tistega, ki dojame bistvo glasbe kot take s pomočjo razuma, ne pa s pomočjo tehnične dovršenosti. Nekaterim teoretikom služi glasba kot predmet mističnih fantazij in najbolj fantastičnih špekulacij: Teoretiku Janezu de Muris je glasba — podoba cerkve. Tri oktave prisopodablja trem stopnjam pokore; tolkala, pihala in godala trem vrstam kreposti, štiri cerkvene tone — štirim poglavitnim čednostim; sedem ključev — sedmim zakramentom, 8 cerkvenih tonov — osmero blagrom.

Tovrstne primerjave in fantazije dobro označujejo duha časa, ki živi in se giblje popolnoma v sponah duhovnosti in nadsvetnosti. V času, ko je zveza med telesnostjo in duhovnostjo pretrgana, ko zija velik prepad med svetom in božanstvom, med vidnim in nadnaravnim svetom. Tedaj se je v šoli krščanstva

¹ Naši razgledi str. 6, ² str. 8.

³ Čas, letnik XXVI (št. V—VI).

vzgojeni srednjeveški človek v svoji notranji neskončnosti zgubljal: od zdaj naprej jo je bilo treba prekvasiti s svetno materijo, naravni in nadnaravni svet pomiriti, posvetnost in vzvišenost združiti. Prepad med duhovno in svetno glasbo je treba premostiti. Zato je bilo treba, da pride glasba v stik z realnim življenjem, da poživi družabnost, da deli žalost in veselje z estetsko čutečim in izobraženim človekom. Do tedaj so bili nositelji višje izobrazbe skoraj izključno duhovniki, od sedaj naprej postajajo njeni razširjevalci humanisti, potujoči učitelji in znanstveniki: polagoma se latinska izobrazba nadomešča z nacionalno usmerjeno.

Družba v dobi renesanse dobiva popolnoma nov značaj; ni več ločenih stanov meščanstva in dvorjanstva, ampak stan izobražencev v modernem smislu. »Uomo universale« je bil ideal te dobe: vsestransko izobraženi, telesno in duhovno z vsemi darovi oblagodarjeni.⁴ Zato se je treba važnosti razdobja med srednjim in novim vekom dodobra zavedati in duha renesančne dobe enako poudariti, ker moremo v luči tega žarišča toliko poznejših vprašanj mimo-grede razumeti in rešiti.

Tudi v 18. stoletju nastajajoča rokoko doba pomeni zopet daljno modifikacijo renesančnih oblik, ki je — posegla nazaj v antično dobo na posodo. Teža in kompaktnost baroka v rokokojski dobi splashni, nadomesti jo lahkost, prožnost in neka lepoticenja željna udvorljivost. Že v baročni dobi so ljubili zaokrožene črte pri stavbinskih členih in so zgradbe preoblagali z okraski: v rokokojski dobi se je z olepšavanjem še bolj pretiravalo, zlasti so bile vse stene stavb, zidanih v tem slogu, preprežene z raznovrstno zasuknjenimi okraski.

V pojmu okrasja (ornamenta) leži prav za prav ves smisel tega sloga koncentriran. V vseh dosedanjih slogih je bilo okrasje vedno nekaj nebstvenega, glavnemu arhitektonskemu ogrodju podrejenega: tukaj se pa kaže okrasje ravno kot samostojen, vse sestavne dele prevladujoči organizem, v čigar lahkotne linije se celo arhitektonski motivi nehote prelivajo.

To je bil »der galante Stil«, ki je zlasti uspeval na dvoru Ludovika XV. in je tudi v Nemčiji na dvoru Friderika Velikega našel vnetega pospeševalca. Tudi glasba tega časa je polna zavojev in okraskov, ki so v glasbi znani pod imenom raznovrstnih trilcev in predložkov (Vorschläge) in predstavljajo le najbolj preprosto vrsto okrasja. Skladatelji so zlagali lažje dostopne komade, večinoma plesnega značaja, ali preproste klavirske stavke z značilnimi napisi, kot n. pr. Rameau in Couperin: *Les Soupire*, *Le Rappel des Oiseaux*, *la Baneline* itd. Sploh je mali stavek poln intimnosti in šegavosti značilen za glasbeni rokoko: primerjati bi ga mogli lahnemu porcelanu in nežno vonjajočim slikarijam, kot sta jih izdelovala Wateau in Boucher.

Pod vplivom J. J. Rousseau-jevih teorij: Nazaj k naravi, se pričinja okrog srede 18. stoletja izvajati preokret k preprostosti in prirodnosti. Haydn in Mozart pripadata že tej smeri; njuna umetnost je kljub vsej svoji prijaznosti premagala vse one običajne fraze, ki so v tem okrasju postale že cele okamenine.

Ta usmerjenost k preprostosti in prirodnosti je zopet napotila pogled v antično dobo in vodila tako h klasicizmu, ki se je razvijal vstric z rokokojem in zavzemal zmeraj širši krog. Važni časovni dogodki so to smer še podprli: Pompeji in Herkulaneum sta bila odkrita; helenski in rimski umetnostni nazori so postali zopet vodilni in hkrati usmerjevalci vsega umetniškega ustvarjanja.⁵ V glasbi je ta doba odjeknila najmočneje v dunajskih klasikih in v teoretskem oziru še do danes ostala merodajna za vse posamezne glasbene discipline (harmonijo, kontrapunkt, oblikoslovje).

⁴ Graf: Musik im Zeitalter der Renaissance, str. 5.

⁵ Otto Hartmann: Stilkunde (str. 221).

Glasbena romantika ima svoje duhovno sorodstvo v literaturi. Jean Paul, A. T. A. Hoffmann, oba brata Schlegel, Brentano so v več kot enem smislu otroci iste dobe kot pozni Beethoven, Schubert, Weber, Mendelssohn, Schumann itd. Pa tudi slikarstvo je prisluznilo tem čarom nekega vseobčnega čuvstvovanja naroda in se potopilo v starodavne čase in kraje, kot značijo imena: Böcklin, Runge i. dr.

Zavestno in skoraj bi rekli z neko preračunljivostjo se v novejšem času posamezne umetnostne panoge zblížujejo, in to iz svojih do sedaj bolj ali manj ograjenih izraznih območij. To značijo imena, kot n. pr. realizem, ki se izživlja v dveh smereh: v verizmu na eni in naturalizmu na drugi strani, dalje ekspresionizem in impresionizem. Vsa ta umetnostna stremjenja skušajo izvenumetnostne primesi od drugod na umetnostno polje zasejati. Edini impresionizem poskuša utemeljiti resnično umetniško smer s tem, ko začenja neposredno pri načinu prikazovanja umotvora kot takega. Gotovo je tudi on ravno kot umetnostna struja enostransko orijentiran, toda ravno od te strani je umetnost — zlasti slikarstvo in glasbo — v mnogih ozirih obogatil. Način umetnikovega gledanja naravnava na zgolj čutna dejanja, na neposredni vtis, ki nastane po čutni zaznavi. V ospredju sta barva (v slikarstvu) in zvok (v glasbi). V poštev se jemlje medsebojno razlikovanje barv, njih od zraka in luči povzročena zasenčenost in razkroj v vplivu na posamezne dogodke, istotako razlikovanje posameznih zvokov, povzročeno po trajni menjavi zvočne barvitosti. Potom te delitve v večje in manjše drobce postane tudi oko slikarjevo kot uho glasbenikovo čim bolj občutljivo in silno ostro za vsa manjša razlikovanja. Samo po sebi razumljivo povzroči to osredotočenje na posamezne drobce in odtenke nevarnost razkosanja, da izgubimo izpred oči pristno vrednost posameznih barv in zvokov. Enotnost slike oziroma skladbe ostane prej ko slej glavni pogoj za vsako umetnost. V zrelejših delih impresionistične generacije se ohrani enotnost dela potom enotnega razpoloženja (Stimmung), čeprav se nam zde z zgolj formalnih vidikov taka dela razkosana in razblinjena. Polje harmonije in instrumentacije je tisto, ki more težnjam impresionizma nuditi najbolj široko možnost udejestvovanja in uveljavljanja. Kot gre v slikarstvu za gotovi učinek, ki ga povzroči gotova razsvetljava ali določeni barvni odboj, tako stremi tudi tako zvana programska glasba, ki je največ zrasla na gredici impresionizma, za tem, da poleg določenih notranjih razpoloženj skuša tudi zgolj zunanje dogodke muzikalno ilustrirati: šumljanje potoka, snovanje gozda itd. Berlioz, Liszt, Richard Strauss so glavni zastopniki te smeri, dočim so mojstri impresionizma Debussy, Ravel, Scott, Skrjabin i. dr.

Pojem ekspresionizma je bil stvorjen kot nasprotje impresionizma. Ekspresionisti ne posnemajo zunanjih vtisov, slika jim je organizem, katerega dele sestavljajo barvne oblike. Kompozicija nastane izključno le po umetniško logičnem odnosu do barvne oblike in vsak gib odtehta nov barvni gib. To ritmično razmerje daje sliki življenje. Najlažje bi označili ekspresionizem, če rečemo, da je umetniško logično ustvarjanje optičnih in akustičnih elementov. V glasbi stremi za čim neposrednejšim kar najbolj ostrim izrazom notranjega dušnega dogajanja; nič zato, če se s tem izrazom še tako pretirava, bodisi da se izražajo muzikalna hotenja potom še tako ostrih akordnih barv, nenavadni ritmiki in zavitosti melodičnih linij.

Dejstvo je in ostane, da so v vseh časih posamezne umetnostne panoge med seboj vplivale ena na drugo, čeprav še tako od daleč. Richard Wagner je sanjal celo o združitvi posameznih panog — zu einem gesamteten Kunstwerk —, kar je v življenju hotel uresničiti. Bo pač še nadalje tako ostalo, da so posamezne stroke najmanj mislile ena na drugo tedaj, ko so bile vsaka zase v najvišjem razvoju in da more značiti zabrisanje medsebojnih izraznih meja znamenje pota in razvoja navzdol.

Podrobni seznam pesmi, nahajajočih se v rokopisih Kokošarjeve zbirke pod zap. št. 84, 85, 86, 87, 88, 89 in 90.

(Izpisal R. Pahor.)

O p o m b a. Kok = Kokošar, Nap. (brez drugih dostavkov znači Napev, nahajajoč se pod gotovo številko v Napevih Kokošarjeve zbirke slovenskih narodnih pesmi.

Zap. šte. 84. Kokošarjeve zbirke.

Knjiga označena s šte. in Ms II.

Manuskript iz Podmelca od 1802 do 1810.

Na 1. strani napis: Peifmi Shimona Hadalina 1802.

Na 2. strani: Lete sa Moje bukbe Sima Hadalina de kebse sgubile inu kabjih kdo nejsu jh more na saj dat Pod s mertno shrafenga.

Nadaljnje strani:

Peifm od f. Magdalene. (Nap. 232.) (Enkrat Magdalena — usgana od plemena.) (8 kitic.) (Zheshena bod kraliza ti — Maria te zhastima.) (4 kitice.)

Peifm na Finkustni Pandelik. (Nap. 357.) (Krail David klaguje — zhe je lih Bogu sviest.) (12 kitic.)

Peifm od Mater Bosie. (Nap. 358.) (Mati zhastitleva — K tebi nasmiem.) (14 kitic.) (Nap. 287.) (Boshia mati te zhastimo.) (4 kitice.)

(Op. Kok.: Glej v tej knjigi zadej str. 122.)

(Sacris Solemnijs — juncta sint gaudia.) (7 kitic.) (O Maria te zhaftimo — tvoja pomuzh ishemo.) (3 kitice.)

Hymnus de venerabili altaris Sacramento. (Pange lingua gloriosi — Corporis mysterium.) (6 kitic.)

Hymnus (Sacris Solemniis juncta sint gaudia.) (7 kitic.)

Pesem. (Prasnika fvetiga — Veseli bodimo.) (7 kitic.)

Pesfem od fbetiga Reshniga Tellesa. (Nap. 158.) (Doli padimo nakolina — ino Jesusa zhastima.) (7 kitic.)

Velikanozhna Pesem. (Nap. 288.) Jesusu je od fmerti uftal — Od njega britke martre.) (11 kitic.)

Adventna Pesfem. (Nap. 54.) (Poslan je Angel Gabriel — od Boga na ta svejt.) (12 kitic.) (Te Deum laudamus + te Dominum confitemur.)

pangelingua Krajnsku. (Op. Kok.: Glej Dolinar p. 174 v G o d.) (Hvalimo inu molimo — Tu Ivetu Refhnu Telu.) (6 kitic.) (Boshia mozh se bo serdila — S, ognijm vfs svet ganabila.) (20 kitic.)

Pesem od s. reshniga telesa. (Veselise dusha — u shtauti tega kruha.) (6 kitic.)

Pesem od sladkiga imana jesusa. (Nap. 289.) (O ti presla(d)ki jesus — nu imenuami Christus.) (8 kitic.)

Piesem od terpleine jesusaviga. (Nap. 215.) (Klagui s mana jerusalem — treba ti ie klaguati.) (6 kitic.)

Pesem sa postni zait. (Nap. 216.) (S serza shalui usak zhlovik — semle nu nebu polek.) (10 kitic.)

pesem od terpleine jesusabiga. (Nap. 53.) (Shalasten zait perhaie — zhlovek premisli sdei.) (5 kitic.)

pesem sa postni zait. (Op. Kok.: 1796 že.) (Sonze merkne luna sbeti — u nozh se spreoberne dan.) (10 kitic.)

Pesem od vritke martre jesusove. (Nap. 245.) (Oku iokai serze spokai — od velike shalasti.) (18 kitic.)

Pesem od terpleine jesusoviga. (Nap. 52.) (Premisli o zhlovek greshni — Kai ie terpeu sam Buh vezhni.) (20 kitic.)

- Pešem od pokare. (Nap. 438.) (Op. Kok.: 1729 p. 69.) (Miserere Miserere — Boh se usmili zhes mene.) (7 kitic.)
- Lamentation. (jerusalem o lubesniva dusha ahtega dei — prau samerkai kai jest toi Boh sdej tebe povem.)
- peisem od svetiga angela variha. (Nap. 441.) (Op. Kok.: 1729 p. 94.) (O moi sveti Angel varih — pred mazhio teh hudizheu.) (10 kitic.)
- peisem od svete troize al od vere. (Nap. 226.) (O Gospodu nar poprei — moie shnable mi odpri.) (7 kitic.)
- Peisem od marie divize dobriga sveta. (Nap. 290.) (Pertezite Christiani — k materi te milosti.) (10 kitic.)
- Peisem od Mater Boshie marie divize. (Nap. 287.) (Boshia mati te zhastimo — poglei na nashe souse.) (4 kitice.)
- ena druga peisem od mater Boshie marie divi. (Zheshena bod kraliza ti — marie te zhastima.) (4 kitice.)
- peisem od marie divize. (Nap. 291.) (O kaku lepa si — o marie ti.) (5 kitic.)
- Peisem od matere Boshie Kateri je angel gabriel zhesheime pernesu. (Nap. 290.) (Eno nova pushta inu veseile — is nebes na semlo gabriel nese.) (7 kitic.)
- Pešem od tresu inu potopa kateru seje sgodilu v leitu 1755 tega perviga Novembra v portugali v tem imeni tñim Mestu Lifabona na visho dobriga sveta Devize Maria. (Kai sen strah zeu svet prehaje / kadar fe Bog referdi.) (9 kitic.)
- Himnus de sancte spiritu. (Veni Creator Spiritus — mentes tuarum visita.) (7 kitic.)
- Himnus in dedicationes de ecclesia. (Caelestis urbs jerusalem — beata pacis visio.) (5 kitic.)
- peisem od sodve (sodbe). (Nap. 57.) (Prosem te o zhlovek milu — pusti enkrat svet na stran.) (24 kitic.)
- Peisem k sveti mashi. (Pred tabo na kolenah — o Bog mi molimo.) (27 kitic.)
- Misae pro defunctis: (Requiem aeternam dona eis domine:) Kyrie eleison — Gloria in exelsis deo — Credo (Creda, creda, in unum deum patrem patrem omnipotentem celi celi et terrae etc.) — Sanctus + Benedictus — Agnus dei.
- Hymnus sanctorum ambrosi es augustini. (Te deum laudamus + te dominum confitemur.)
- Pripis na strani 190: 1805 september mihael humar Christusave Lastnosti.
- Christusave Lastnosti. (Jesus Christus je nash — Moister inur nash vuzhenik.) (11 dvo-vrstičnih kitic.)
- Peisem od svetiga Krishoviga pota. (Nap. 59.) (Raumar tukaj se ustavj — Krjshau pot spremshluvaj.) (16 kitic.)
- Peisem od Svetiga Duha pred pridiga. (Op. Kok.: Na vifho koker: Pred stolom tvoje milosti. Pag. M.) (Sveti Duh Bog te resnize — pridi k nam s tvoimi darimi.) (3 kitice.)
- Peisem per shegnu. (Nap. 292.) Mij molmo te — O zhudno skriti Bog.) (3 kitice.)
- Na strani 212: Tabela prestaunih prasnikau z navedbo letnic od 1810 do 1828 z navedbo nedeljskih črk, pepelnice, velikenoči, binkošti.
- Na strani 213: Simon Hadalin je biu rojen u tem leitu 1764 na 25 dan octobra.
- Na strani 215: Mesionarska peisem od poslednih rezhi tega zhlovika. (Nap. 242.) (Ti stari nu mladi na eveitu — Sagvishna ufsi morejo umreti.) (20 kitic.)
- Peisem os S. Reshniga Telesa. (Nap. 293.) (Vsi jesiki u serze usadite — skriunost telesa Reshniga.) (6 kitic neoznačenih.)
- Peitie na zvetnishka nedello per olknimu shegnu. (Hosanna filio David... Collegerunt pontifices... In monte Oliveti... Pueri Hebreorum portantes ramos... Pueri Hebreorum vestimenta...)
- Pešem od Ser'a jesusoviga. (Pertezhite ufsi Kristiani — H Serzu tega shiulegna.) (9 kitic.)
- Peifem od fvetiga Refhniga Telesa. (Nap. 410.) (Na kalena padimo Inu prosimo Marie Divize.) (3 kitice.)
- Peifem Pruti Jesusu inu Marji. (O prelubi moj Jesus — Jest padem pred tje.) (5 kitic.)

(Dalje.)

Nove orgle v Škofji Loki.

Župna cerkev sv. Jakoba je dobila nove Jenkove orgle s sledečo dispozicijo:

I. manual:

1. Principal 8'
2. Burdon 8'
3. Salicional 8'
4. Koncertna viola 8'
5. Oktava 4'
6. Cevna flavta 4'
7. Flavtica 2'
8. Mikstura 2½ (peterna)
9. Tromba 8'

II. manual:

10. Violinski principal 8'
11. Flauto amabile 8'
12. Dolce 8'
13. Vox coelestis 8'
14. Flauto traverso 4'
15. Dulciana 4'
16. Mikstura 2' (trojna)

Pedal:

17. Violon 16'
18. Subbas 16'

19. Oktavni bas 8'

20. Burdonal 8' (iz št. 18)

Zveze:

man. II—I

superokt. II—I

subokt. II—I

superokt. v I. man.

superokt. v II. man.

superokt. I še posebej za pleno
jezičnik — za pleno

Zbiralniki:

p, mf, f, ff, tutti.

Ena prosta kombinacija; nogavnicica za crescendo; avtomatična pedalna mena (proč). Sapni pritisk 82 mm, meh na električni pogon (ventilator).

Orgle odgovarjajo izredno točno. Glas je gladek, jasen, živ, brez vsakršne trdote, polne orgle so mogočne. Posamezni izpremeni (registri) svojemu značaju ne ustrezajo samo na splošno, ampak ga iz večine kažejo kar v vzorni popolnosti. Principala se prijetno dopolnjujeta; na I. manualu je širok, krepek, nekoliko oblasten, na II. manualu pa gladek, svetel, mnogo bliže staremu lahnemu, zaželenemu italijanskemu ko novejšemu, nekoliko okorno ostremu nemškemu. Lepa osvetlitev, olajšava prvega je. Burdon je voljen, poln, ne pretemen in pregost. — Zajemljivi sta obe štiričveljski flavti; cevna fl. 4' je zelo mehka, gosta, pa vendar svetla, brez tistega navadno nekoliko nadležnega mačjega pihanja, ki ga napravlja terca, iz cevke, v pokrov vdelane se porajajoča. Tu so namreč cevke v vsej dolžini v piščal naznotraj obrnjene, zato se nevšečna terca omili in nekam vase zamišljeni glas je veliko bolj voljan. Flauto trav. 4' je pa veselo žvižgajoča, lahna, poskočna. — Flauto amabile 8', ki ima dvojne ustnice (labij), je zelo polna, pa mehka, za podlogo spremljanju izvrstna. — Flavtica 2' ima silno okrogel, ljubeč, živahen, izredno nežen glas, tako da je za najrazličnejše kombinacije na vso moč porabna.

Med rezočimi izpremeni je najočitnejša koncertna viola 8', iz dveh vrst piščali: iz široke gambe in ožje, tudi že labirane viole da gamba; mojster je resnično dosegel široki, zgneteni, presenetljivo zadeti violin glas; v nižjih legah zveni ko gost orkestralni cello. — Salicional 8' je na koru, ker je tik za ušesi, nekoliko režoč; v cerkvi pa kar pravšen. — Dolce 8' — kakor mora biti — v zlati sredi med goslimi in flavtami. — Vox coelestis 8', nekoliko više uglasena, je šumeča, pa zelo nežna eolina. Oba izpremena se zlivata v tak izrazit nežen, pa hkrati poln glas, ki mora celo načelnega nasprotnika tega izpremena zadovoljiti. To ni tiste vrste vox coelestis, ki poslušavca vznemirja, ko mu kakor komar s svojim tenkim glasom nadležno na uho brenči, da se je človek boji, še preden jo sliši, marveč je iz dveh vrst sestavljen izpremen, ki zveni kakor polne orgle iz velikanske dalje in je prav zaradi svoje pri-tajene polnosti na vso moč prijazen in poraben. — Dulciana 4' je tiha, ponižna stvarca, pa vsak drug izpremen silno poživi, kar pozlati. — Miksturi sta dve: v I. manualu je peterovrstna, zelo obzirna, polna; v II. manualu svetlejša, bolj živa. — Jezičnik tromba 8' je narejena na francoski način, zelo ostra, učinkovita, prodirna.

Pedal je mogočen; tvorijo ga: sijajni, široki violon 16'; mehki subbas 16', krepki oktavni bas 8' in zelo porabni, voljni burdonal 8'.

Zelo dobro je, da ima tudi II. manual miksturo; z njo dobi I. manual dobro nasprotje, pa tudi polnim orglam daje svetel, jasen blišč. Hvalevredno je tudi to, da se oba manuala po značaju dobro ločita: zgornji je v plenu jasen, tenek, lahen, spodnji pa gostejši, širok, poln.

Pozabiti ne smemo o mare, ki je ostala stara, pa je za nove orgle zgledno prirejena. Stara baročna omara je bila namreč zelo spretno vdolana v bogato gotsko arhitekturo; vitko se je pela pod nizki obok nad seboj. Da se njena samostojnost popolnoma ohrani, je ostala, kakršna je bila, in se njeni členi — kakor je bilo doslej običajno — niso razmeknili na strani, da bi tako iz vitke, kvjišku kipeče arhitekture postala široka, nizdol težeča, ampak na obe strani sta se ji pridejali arhitektonsko in slogovno nevtralni, nekoliko nazaj umaknjeni mreži, ki vitkost sredine le še poudarjata, tako da je celotna skupina danes brez dvoma lepša in bolj učinkovita, kakor je bila pred razširitvijo. Ta srečni domislek si bo tudi za druge podobne primere treba zapomniti.

Matija Tomc. Msgr. St. Premrl. P. Hugolin Sattner. Dr. Fr. Kimovec.

Koncertna poročila.

I. Koncerti v Ljubljani. 10. junija se je vršil simfonični koncert ob 50letnici slovenskega županovanja v Ljubljani. Izvajali so simfonične skladbe slovenskih skladateljev Škerjanca, Osterca, Adamiča, Bravničarja in Šantla. Izvajajoči operni orkester, združen v orkestralnim društvom Glasbene Matice, je vodil prof. L. M. Škerjanc. Lajovčeve in Pavčičeve samospeve je pela gospa Lovšetova. Slavnostni govor je govoril mestni načelnik g. dr. Dinko Puc. — Državni konservatorij v Ljubljani je priredil konec šolskega leta tri javne produkcije gojencev operne šole, ki jo vodita g. prof. Osip Šest in gospa Cirila Škerlj-Medvedova. Pri prvi so gojenci nastopali v dramatičnih scenah in dejanjih, pri drugi in tretji v opernih: v Gluckovem »Orfeju«, Verdijevi »Traviatici«, Puccinijevi »Boheme«, v Humperdinckovi »Janko in Metka«, v D'Albertovi »Nižavici«, v Webrovem »Čarostrelcu«, Čajkovskega »Evgeniju Onjeginu«, in Massenetovem »Wertherju«. Pokazali so prav lepe, deloma odlične uspehe. Največje priznanje je žela gdč. Verbič Milena, ki je letos z odliko dovršila visoko šolo solopetja. — Tudi tri javne produkcije gojencev državnega konservatorija, na katerih so gojenci nastopili kot solopetci, pianisti, violinisti, čelisti, flavtisti, klarinetisti in v skupnem šolskem orkestru, so zelo dobro uspele. Posebno so ugajali pianisti, med njimi kot prvi Lipovšek Marijan, absolvent klavirskega oddelka srednje šole, violinista Pfeifer Leon in Šušteršič Vinko, absolvent visoke šole, in pevke: Golob-Bernot Franja, Marčec-Olup Mara, absolventka srednje šole, in Verbič Milena, absolventka visoke šole.

II. Koncerti drugod. 12. junija se je vršil cerkven koncert v Škofji Loki. Sodeloval je domači cerkveni pevski zbor, na orglah pa prof. M. Tomc. — Slovensko prosvetno društvo v Belgradu je priredilo konec maja dva pevska koncerta. — Pevsko okrožje »Stična« je priredilo 12. junija svoj drugi letošnji koncert na Krki, 29. junija pa v Žužemberku. — Pevsko društvo »Gorjanci« v Novem mestu je priredilo 22. maja ravnotam Gregorčičev koncert. — Celjsko pevsko društvo je koncentriralo 4. junija v Celju. — V Ptujju se je vršil koncert malega virtuozna M. Viherja in pianistinja gospa Sancinove. Ravnotam so s koncertom proslavili J. Haydnovo 200letnico. — V Dobrli vasi na Koroškem se je vršila tekma najboljših slovenskih koroških pevskih zborov. — Cecilijino pevsko društvo v Osijeku je priredilo 12. junija v kapucinski cerkvi cerkven koncert. St. Premrl.

Dopisi.

Gorica. (Tekme v pritrkovanju.) Če sem pred vojno kdaj zašel v družbo, v kateri je bilo slučajno tudi nekaj mladih »naprednih«¹ inteligentov, sem bil navadno sprejet s prikrito, a vendar slišno opazko: »Aha, zdaj bomo zvonili!«² V tem »junaštvu«³ se je rad odlikoval neki avskultant, poznejši deželni in državni poslanec, ki je pa že umrl. (Bog mu daj dobro!) Če bi bil ta gospod minule binkošti v Ljubljani, to bi se bil praskal za ušesi in delal »debele oči«, videč, da je naš največji glasbeni zavod sprejel v svoje pokroviteljstvo zvonsko glasbo, katero je on — bivši avskultant — krivično in nevedoma omalovaževal.

Prav naravno je, da so imeli pritrkujoči tekmovalci opraviti z različnimi neprilicami in težkočami, da je zlasti zaviralno vplivala nanje mučna zavest, da so prestopili iz znanega domačega obližja pred neznano širšo javnost, zavest, da ima vsak pritrkovelec svojo posebno vlogo, ki mora biti natančno in dosledno izvršena, da ne potegne v polom še drugih pritrkovalcev. Tekmujoči pevec te skrbi nima, on lahko utihne, kadar hoče, saj ima poleg sebe še mnogo tovarišev z isto vlogo.

Glavna zapreka pa, da bi bili mogli tekmovalci izkazati prave svoje spretnosti, je bil za vsako skupino mnogo prekratek čas treh minut. To hitenje je moralo tekmovalce hudo razburiti. Toda ni bilo drugače mogoče pri tolikem številu priglasih skupin. Jaz sem nasvetoval — če pičila udeležba dovoli — petnajst do dvajset minut, kar bi ne bilo nič preveč za nasvetovano umerjeno zvonjenje in zaporedno pritrkovanje treh melodij. S prvim se izpriča izurjen čut za ritem in urno obvladovanje zvona za vsakovrsten čas nihajev. Zaporedno pritrkovanje več melodij pa izpriča okus za lepo glasbo, ki se javi v kar moč različni zaporednosti glasov, v izpremembi taktičnih vrst, v zamenji štiriglasja s triglasjem in naopak v rastoči in pojemajoči glasnosti, v pohitevanju in zadrževanju brzine, v prenašanju največjega števila udarcev v melodijah na razne zvonove itd. Za to pa ena sama melodija ne zadostuje.

Pritrkovanje ene same melodije je v tekmovanju nerabno. Vsak pritrkovelec ve, da povzroča največjo težkočo prenehljaj med neprekinjenim nadaljevanjem zvonečega ali pritrkujočega vodilnega zvona za prehod iz ene melodije v drugo. Ta prehod je v pritrkovanju za spretnost pravi »poskusni kamen«. Odmor med eno melodijo in drugo bodi kar moč kratek, to zahteva naše lepoučutje. To kratkost doseči more pa pri tolikih zahtevanih razlikah nove melodije le največja spretnost. Komaj se pritrkovelec dobro vživi v prvo zaporednost svoje vloge ter mu roke gladko izvajajo udarce po zaporednem ritmu, mora vse to ob sklepu melodije naenkrat pretrgati, z odločno voljo pozabiti zaključeno vlogo ter s prav tako odločnostjo poklicati v spomin novo vlogo, ki je navadno prejšnji naravnost nasprotna glede števila udarcev, glede števila in časa prekinljajev v zaporednosti itd. To pa ni šala, ker se mora vse to naglo izvršiti. Zaradi vsega tega je to najbolj kočljiva točka vsega pritrkovanja. Brez te točke je zanesljivo ocenjevanje izključeno. Seveda je veljava ocene odvisna na tem, ali so melodični vzorci lahko ali težko izvedljivi. Zvonovi morajo kajpada biti tako obešeni, da se pritrkovalci vzajemno vidijo in slišijo.

To se mi je videlo vredno zapisati z željo, da bi enkrat izginito krivo mnenje, da je pritrkovanje kako igračkanje. So pač zahteve, ki jih stavi ta glasba na inteligentnost svojih izvršiteljev, prevelike, da bi se smela tako omalovaževalno imenovati. Naj nas ne moti dejstvo, da so pritrkovalci večinoma preprosti ljudje. Preprosti kolikor toliko po obleki, toda v glavah z veliko zalogo inteligentnosti, brez katere bi ne bili mogli postati spretni pritrkovalci.

Če se ni morda nobena tekmujoča skupina izkazala brezhrebno, nič ne de. Prihodnjč pojde bolje. Nam ljubiteljem zvonov je glavna pridobitev to, da je zvonška glasba postala »salonfähig«, da se bo mogla sčasoma ob dobrem napredku postavljati enakovredno na stran cerkveni pesmi in sploh cerkveni glasbi.

Pričakovati ne smemo, da bo odslej skrbela Glasbena Matica za napredovanje in izpopolnjevanje pritrkavanja. Zvon je cerkveno glasbilo in služi potrebam cerkve. Glasbena Matica pa nima naloge gojiti cerkveno glasbo. Ona je pritegnila v svoje jubilejno slavje tudi pritrkavanje kot izključno slovensko narodno glasbo. Moramo ji biti za to hvaležni, pa ne smemo komodno prepuščati nadaljevanja njenim ramam. Zvon služi cerkvi, cerkev naj torej skrbi za njegovo glasbo. Menda naravna in pravična zahteva! In vendar moramo biti pripravljeni, da smo sprožili ž njo celo vrsto ugovorov. Gg. cerkveni predstojniki bodo gotovo ugovarjali: Kaj? — — — Zdaj naj ima cerkev (oziroma cerkvena občina) stroške še s pritrkavanjem? Kje pa naj vzame denar, ko ga ne zmore še za cerkveno petje in za dostojne in pravične plače organistov? — No, jaz mislim, da ta predlog ne bi zahteval posebnih stroškov.

V novešem času se prav veselo množijo po slovenskih cerkvah prireditve cerkvenih pevskih in glasbenih koncertov. V spored vsakega koncerta naj se sprejme tudi pritrkavanje. To bi tvorilo začetek koncerta onim, ki se zanimajo za zvonsko glasbo, drugo ljudstvo pa bi bilo s tem vabljeno v cerkev kot je ob nedeljah k službi božji.

Koncertu v zvoniku bi se odmeril čas pol ure. To bi zadostovalo za umerjeno zvonjenje in dva komada pritrkavanja, vsak komad s tremi melodijami: eden z zvo-nečim in eden s pritrkujočim vodilnim zvonom. Ta produkcija bi bila vestno zrcalo zmožnosti in spretnosti pritrkovalcev. Neprilike bivšega tekmovanja v Ljubljani bi od-padle. Pritrkovalci sosednjih občin bi gotovo prišli poslušat, da bi primerjali svoje znanje s tem. Tako bi nastalo nekako prikrto tekmovanje, ki bi tvorilo dragoceno izpodbudo k vsestranskemu napredku. H koncertu v cerkvi in v zvoniku bi se povabil strokovnjak, da napiše oceno za javnost.

Te lokalne prireditve bi se polagoma razširile v okrožne po župnijah in deka-nijah. Tako razširjena prireditev bi se iz koncertiranja razširila v tekmovanje. Nastopa-ti bi morala sama, ne več v družbi z drugo glasbo in petjem. Čas bi se pri obilnejši udeležbi priglaseincev skrajšal, en komad opustil, razsodišče sestavilo, za odličnjake oskrbel denar ali listine.

Ako bi šli še dalje in bi hoteli prirediti deželno tekmovanje, bi potrebovali po-moči vodstva velesejma. Na velesejmu so navadno razstavljeni zvonovi domačih zvonarn. Ti bi se dali najeti za tekmovanje. To bi se razdelilo po skupinah na več dni. Določilo bi se pritrkavanju le par ur na dan. Posetnikom velesejma bi bilo pritrkavanje prijetna zabava in tujci bi se seznanjali z izključno slovensko cerkveno glasbo, na katero smo lahko ponosni.

IV. Mercina.

Ljutomer. K dovolj obširnima in stvarnima člankoma o »Cerkvenem ljudskem petju« v našem glasilu »Cerkveni Glasbenik« v zadnjih dveh številkah, ki sta ju napisala gg. Josip Janežič in dr. Frančišek Kimovec, dovolite, vlč. g. urednik, da podam še nekaj že dolgo obljubljenih tozadevnih svojih misli iz naše prleške metropole.

O tako zelo potrebnem cerkvenem ljudskem petju je Vaš cenjeni list sicer že veliko pisal in ne vem, ali so bili temu primerni tudi uspehi.

Pri nas v Ljutomeru je hvala Bogu ta važna cerkvena dediščina še vedno v ve-ljavni. Ne vem, iz kakega razloga bi se organisti bali cerkvenega ljudskega petja. Ali ne služi baš slednje v veliko razbremenitev organistov samih? Ako zbor, oziroma njega člani tuintam nagajajo (kar se marsikje dogaja), ali ni ravno ljudsko petje ta blagoslov božji, ki pomaga organistu iz podobnih težav?!

Prav ima g. Janežič v svojem članku, ko omenja, da niso vse pesmi za vse kraje naše Slovenije enako uporabne. Pri nas kakor gotovo tudi drugod v vinorodnih krajih ljudstvo zelo ljubi pesem, in to v večglasju, po večini dvoglasno. Na enoglasje je naše ljudi težko pripraviti, posebno starejše. To se posebno vidi pri znani pesmi »Marija, mati ljubljena«, ko se pride do stavka »zaupno k tebi kličem«, ko je pravi-loma v altu, d, cis, d, pa ga stare ženkice kar vrežejo d, e, ha, vsled česar umevno nastane neprijetna disonanca. V enakih slučajih se pač morajo orgle mirneje glasiti, da ne preglase petja, pa kar gre.

Kakor že omenjeno, je pri nas cerkveno ljudsko petje v rabi že od svojega početka sem, vsled česar so morali tukajšnji organisti seči po samopomoči, radi tega je nastala bogata zbirka cerkvenih ljudskih pesmi za letno liturgično uporabo. Opaža pa se, da se pri petju možakarji redkeje oglašajo, kot bi se po svojem činu sicer morali. V to svrhu je pač potrebna večkratna bodrilna beseda raz prižnico. Za vpeljavo kakor ohranitev cerkvenega ljudskega petja je nujno potrebno, da delajo gg. župniki in organisti skupno in složno.

Najrajši se seveda vsa cerkev oglašja pri raznih Marijinih pesmih, ko doni pesem, da je veselje, in to posebno zjutraj, ko pomagajo tudi starejše žene in nekateri možje. To je molitev, ki vne kakor iz enega grla oziroma srca!... In tako so peli tudi prvi kristjani. Če hočemo iste nasledovati v njihovem krepostnem življenju, jih moramo tudi v njihovem petju, kjer so vsi peli in ker vsak, ki iz srca poje, dvakrat moli...

Za vpeljavo cerkvenega ljudskega petja so poklicane v prvi vrsti Marijine družbenice, s katerimi treba imeti za to petje potrebne vaje in tudi seveda ne sme manjkati vzpodbudna beseda g. župnika in stvar mora iti naprej, ako je obojestransko le dovolj dobre volje.

Poleg cerkvenega ljudskega petja pa je seveda potrebno dobro gojiti tudi zborovo petje, ki nastopa ob praznikih, slovesnih prilikah in tudi ob nedeljah, kjer je več sv. maš, da se eni in drugi kolikor mogoče razbremenijo, ker bi bilo za zbor vsekako preveč, ako bi moral vsako nedeljo in praznik peti kar pri treh sv. mašah.

Kakor pa je za vsako organizacijo potreben naraščaj, je to še posebno potrebno za zborovo petje in za kar je najbolj priporočljivo, da se začne že s tako zvanimi otroškimi šolskimi zbori. To je najučinkovitejše sredstvo za ohranitev in napredek vsakega pevskega zbora, in to najsi bo v mestih ali pa na deželi.

Tukaj sem Vam, dragi gospod urednik, podal v prilog cerkvenega ljudskega petja tudi par svojih misli. Želim, da bi našle prijazen odmev v našem glasilu in da Vsemogočni bogato blagoslovi to važno akcijo za povzdigo našega bogoslužja in da cerkvena ljudska pesem začne prav kmalu doneti v vseh naših svetiščih... »Cantate Domino canticum novum, laus ejus in ecclesia sanctorum.« (Ps. 149.) — Prisrčno pozdravlja vdani **Potočnik Peter**, rav. okr. pos. in org.

Vrhnika. Sklicujoč se na okrožnico knezoškofijskega ordinariata, kako naj se uvede cerkveno ljudsko petje, si usojam vljudno sporočiti, da se v naši župni in dekanjski cerkvi sv. Pavla goji in izvaja ljudsko petje počenši s 1. adventno nedeljo 1931 vsako nedeljo pri sv. maši ob 10 dopoldne.

(Pri nedeljski popoldanski službi božji je pelo in sodeluje ljudstvo pri nas od pamtveka.

Pri šmarničnih pobožnostih zapoje cerkveni pevci po branju dve ali tri kitice kake Marijine umetne pesmi; blagoslovno in še eno Marijino pesem poje ljudstvo.

Pri križevem potu uporabljamo tri napeve: Riharjev, Foersterjev in ljudski (Sicherlova harmonizacija), ki jih poje ljudstvo.

Pri raznih tridnevnih, devetdnevnih in osminah poje cerkveni zbor, ker je takrat običajno premalo šolske mladine in mladeničev navzočih, dočim se starejše ženske le malo oglašajo.

Shodi Marijine družbe in Marijinega vrta se vršijo v društveni dvorani in zapoje dekleta pred shodom po eno Marijino pesem.

»Hvala večnemu Bogu« poje ljudstvo, kadar uporabljamo Haydnov napev.

K točki II. okrožnice pripominjam, da ne izvajamo za skupno petje »Očenaša«, ker Kimovčev napev (ki ga cerkveni zbor večkrat prepeva) za ljudsko petje ni prikladen; drug ljudski napev pa nam ni znan.

Ob izpostavljanju Najsvetejšega poje ljudstvo »Častimo Te«, »Glasno zapojmo«, »Najsvetejši«, »Pridi molit«, »Ponižno tukaj pokleknimo«; pri blagoslovu po rimskem obredu pa Hribarjev, Foersterjev in Ettov »V Zakrament« s slovenskim ali latinskim besedilom.

Prazniških pesmi ljudstvo, oziroma šolska mladina še ne zna dovolj, zato izvajamo o praznikih večinoma umetne svetniške pesmi, razen o sv. Jožefu, sv. Petru in Pavlu itd.

Prve nedelje v mesecu poje ljudstvo: Presveto Srce, Usmiljeni Jezus, Pojte hribje in doline, Jezus vse tolažbe vir, Povsod Boga, Tebe ljubi moja duša.

V adventu: Vi oblaki ga rosite!

O božiču: Glej zvezdice božje, Sveta noč, Ti nebeško Detece, Zvezde svetlo sevajo. V postu: Daj mi Jezus in Kraljevo znamenje.

O veliki noči: Zveličar gre iz groba, Zapoj veselo, o kristjan!

Ostale nedelje: Ti, o Marija, Marija mati ljubljena, Dajte hribje in doline (Mav), Angeli lepo pojejo, Češčena bodi, o kraljica, Bodi nam pozdravljena, Zdrava, zemlje vse Gospa, Angel Gospodov (Mariji je angel češčenje prinesel), O Marija, bodi pozdravljena (koral), Že slavčki žvrgolijo, Krasni majnik že razliva, Večerni zvon (Ferjančič), O Devica pomočnica (Leban), Marija, o sladko ime (Rihar).

Mašne pesmi: Oče Večni (Belar), Pred tabo na kolenih (Sattner) in Pred Bogom pokleknimo (Haydn).

Doslej navedene pesmi je naučil šolsko mladino in moški zbor Prosvetnega društva vlč. g. kaplan Švelc, Marijino družbo in člane 3. reda pa njegov prednik vlč. g. Fran Blažič in je njuna zasluga, da imamo na Vrhniki že vpeljana ljudsko petje.

Pobudo za takojšnjo uvedbo ljudskega petja nam je dal naš za cerkveno petje navdušeni g. dekan Janez Kete, ki se ni oziral na opazke raznih nezadovoljnežev, češ, da bo z uvedbo ljudskega petja trpela umetna pesem.

Lepi govori, ki so jih govorili vsi trije gospodje z ozirom na ljudsko petje, so podžgali ljudstvo, da se čimdalje bolj oglasa.

Da ni še večjega razmaha pri ljudskem petju, je precej krivo pomanjkanje enotne zbirke, ki bi vsebovala prav izbrane, našemu ljudstvu v dušo segajoče napeve starejših in sodobnih skladateljev.

Priporočljivo bi bilo, da bi Mohorjeva družba izdala za ljudstvo samo besedilo, dočim naj bi organisti dobili partituro.

Dokler ne izide taka enotna pesmarica, ne more biti govora o enotnem cerkvenem ljudskem petju.¹ Dotlej pa se moramo držati Premrllove »Cerkvene ljudske pesmarice« II. izdaja.

Anton Grum.

Oglasnik za cerkveno in svetno glasbo.

Dr. Frančišek Kimovec: **Zdrava Marija!** 13 Marijinih pesmi za mešani zbor deloma z orglami. V Ljubljani, 1982. Z dovoljenjem knezoškofijskega ordinariata v Ljubljani 21. januarja 1982, št. 352. Založila Jugoslovanska knjigarna. Litografija Jugoslovanske tiskarne. — Iz obilice svojih v rokopisu se nahajajočih Marijinih pesmi je dr. Kimovec izbral 13 najlepših in za naše zборе najprikladnejših, ki so izšle v zelo lepi obliki in jasnem tisku za letošnje šmarnice. Dr. Kimovec mnogo in spretno zлага. Tekom let si je izoblikoval in ustalil svoj lastni slog. Zelo ljubi recitativno melodijo, kot jo v tej zbirki kaže n. pr. št. 1 in št. 4 v prvem delu. Te vrste recitativnih melodij imajo mnogo zlasti številne njegove antifone, deloma natisnjene v C. Gl., največ pa še v rokopisih. Druga prikupna lastnost njegovih cerkvenih pesmi je preprosti ljudski ton, ki ga pogosto uporablja. V tej zbirki n. pr. v prvem delu št. 2, v št. 3 deloma pri veselem in častitljivem rožnem vencu, v srednjem delu št. 5, v srednjem delu št. 11 in pri obeh litanijskih odpevih. Hkrati je izvrsten kontrapunktik, oziroma tematik, kar tudi v mnogih cerkvenih pesmih temeljito pokaže. V tej zbirki imajo daljše strogo tematično izpeljane stavke v št. 5, 6, 10; št. 7 n. pr. pa tolikanj živahno razgibane,

¹ Enotno cerkveno ljudsko petje si gotovo vsi želimo. Vprašanje pa je, če ga bomo v resnici dosegli. Glavno je, da na podlagi tega, kar že imamo, pričnemo in ne čakamo šele na enotno zbirko. Ur.

samostojno se kretajoče glasove, da skoraj izgine vsa homofonost. V harmoničnem pogledu družijo diatoniko z zmerno kromatiko — nekateri alterirani akordi so postali zanj značilni —, uspešno se poslužuje raznih zadržkov, prehodov; v modulaciji je v splošnem zmeren, semtertje pa tudi presenetli. Izčiščen stavek mu teče gladko, jasno umevno in dosledno. Tenek sluh ima za vse potankosti, ki jih mora skladatelj imeti pred očmi, zlasti za pravilno rastočo napetost v prelivanju harmonij. Glede besedil je silno izbirljen. Uglasbuje kar moč nova, v tej zbirki opozarjam posebno na razne cerkvene molitve na čast Materi božji, ki jih do sedaj še nismo imeli dosti uglasbenih: Angelovo češčenje, Rožni venec, O Gospa moja, Pod Tvoje varstvo. Pričujejoče dr. Kimovčeve Marijine prištevam k najboljšim cerkvenim pesmim, kar jih je do sedaj poklonil slovenskim cerkvenim pevcem in pevovodjem. Nekaj pesmi je prav lahkih, nekaj nekoliko težjih; nekatere izmed teh se dajo po skladateljevih pripombah skrajšati in olajšati. Pesmi najtopleje priporočam. Cena partituri je 30 Din, glasovi so po 4 Din. St. Premrl.

Stopil bom k oltarju. Slovenska maša za mešani zbor, deloma z orglami. Zložil Matija Tomc. Besedilo zložil Janez Pucelj. Odobreno od škof. ordinariata v Ljubljani, dne 11. januarja 1932, št. 106. Založila Jugoslovanska knjigarna. Kamnotisk Jugoslovanske tiskarne. — Kakor svojčas Nedvedova maša za moški zbor, tako — bi dejal — zasluži ta Tomčeva maša za mešani zbor, deloma z orglami, da bi se mnogo in trajno pela na naših korih. Ta slog ima zopet nekaj svojega, novega, svežega, mikavnega. Vse je zdravo in krepko, jedrnato. Vsak del maše — Pristop, Slava, Blagovest, Darovanje, Svet, Povzdigovanje, Sveto obhajilo, Blagoslov — je izrazita skladba s svojimi posebnostmi in zanimivostmi. Izredno bodo ugajali: Blagovest v prvem delu s svojim dvo-glasjem na ležečih tonih, prekrasen recitativ basa oziroma zbora v Darovanju, deloma prosto homofonski in pozneje tematičen Svet, nežno, nekako koralno Povzdigovanje z učinkovitim dviganjem v drugem delu, in sijajni, v strogo izvedeni fugi zloženi, pa hkrati jako pevni Blagoslov. Z eno besedo: Prvovrstno glasbeno delo. Cena partituri 20 Din, glasovi po 4 Din. St. Premrl.

Svete pesmice. Uredil Vinko Vodopivec. Gorica, 1932. Izdala Goriška Mohorjeva družba. Tiskala Katoliška tiskarna v Gorici. Dovolij nadškofijski ordinariat v Gorici 19. avgusta 1931, št. 1647/31. — Na Goriškem imajo precej in dobrega cerkvenega ljudskega petja. Pa hočejo, da se še bolj razmahne in vpelje tudi tam, kjer se še malo goji. Hočejo vpeljati ljudsko petje tudi zato, ker imajo vedno manj dobrih organistov in vedno manj dobrih zborov. V cerkvenem in narodnem oziru je velike važnosti, da se ljudstvo oklene cerkvene pesmi in v cerkvi sodeluje. V ta namen so Goričani izdali molitvenik »Molimo« in pesmarico »Svete pesmice«. Besedilo je v obeh izdajah isto in v istem redu. Ljudstvo se bo posluževalo molitvenika, organisti pa bodo uporabljali pesmarico. To je gotovo pravi način, kar se tiče uvedbe ljudskega petja. V tem oziru želimo našim primorskim rojakom obilo sreče in božjega blagoslova.

Vodopivčeva cerkvena ljudska pesmarica prinaša 105 napevov: mašnih, obhajilnih, blagoslovnih pesmi, pesmi za razne čase cerkvenega leta, Marijinih, raznih in odpeve k litanijam. Pesmi raznih naših največ starejših skladateljev so vzete iz Cecilije, iz moje Ljudske pesmarice, iz zbirke »Slava Brezmadežni« in drugih zbirk. Par novih je Vodopivčevih. Med starejšimi je pa največ Riharjevih (18). Vse pesmi so za ljudsko petje dobro odbrane, zelo porabne. Nekaj jih je Vodopivec niže transponiral! Semtertja je v tem pogledu ravnal nedosledno; n. pr. Smolkovo »Pojte, hribje in doline«, ki seže do e, je pustil v prvotni legi, dočim je Hladnikovo, ki gre v moji pesmarici samo do es, prestavil pol tona niže. Narobe bi bilo bolje. Nekatero pesmi so prirejene bolj preprosto, kar je samo po sebi pravilno in bo ljudskemu petju v prid. Vendar pri pesmih, ki se pojo enoglasno, ker so tako zložene, je harmonizacija lahko nekoliko pestrojša, kakor pravi g. Vodopivec v končni opombi sam. Zato naj bi n. pr. pesem »Tebe ljubi moja duša« ostala taka, kakršna je v moji pesmarici; tu je znatno slabejša. Nekatero pesmi, n. pr. »Najsvetejše«, »Pridi molit, o kristjan« so — kar se napeva tiče — priobčene po načinu goriškega petja. Pesem št. 27 ima par manj dobrih poudarkov: tebé, mené. Pesem »Veš, o Marija« ima pomotoma pripisan nižaj b.

V celoti je — kakor rečeno — pesmarica prav dobro urejena. Zato, goriški organisti, ki vam je v prvi vrsti namenjena, le čvrsto sezite po nji in jo pridno rabite!

St. Premrl.

Breda Šček: Zvezda Marija. Pet mešanih zborov kraški Materi božji za izvencerkveno uporabo. Besedilo zložil Esen. Ilustriral akad. slikar Tone Kralj. Cena izvodu 15 Din. — V glavnem velja o tej zbirki isto, kar je povedal Jos. Klemenčič v lanskem C. Gl. o božičnih pesmih iste skladateljice in v letošnjem o njenih XX. Tantum ergo. Skladateljica ima za seboj novejšo šolo, čuti polifono, vodi glasove precej samostojno in večkrat tako, da se med seboj posnemajo. Zato so njene zbirke v tem oziru zanimive. Pri prevelikem stremljenju za izvirnostjo pa se rade vrinejo v skladbe stvari, ki se iz splošno glasbenega stališča ne dajo docela opravičiti. Tako bi podpisani omenil zlasti naslednje pomanjkljivosti: skladateljica posveča premalo pozornosti tonaliteti in funkciji posameznih akordov. Res je, da pri polifono občutenih skladbah akord ne igra posebne vloge, ampak je le slučajna tvorba, ki nastane tako, da se glasovi na gotovih mestih slučajno srečajo, pa se spet razidejo. Vendar vidimo pri najboljših skladateljih te vrste, da takih tvorb ne prepuščajo zgolj slučaju, ampak je ta slučaj odvisen od njihove volje. Kljub temu, da ohranijo glasovi v najvišji meri svojo samostojnost, so v stalnem medsebojnem odnosu. Poleg tega se mi zdi slog v tej zbirki premalo zborovski in preveč klavirski. Zlasti bas ima na več mestih postope, ki bodo tudi prožnim glom. delali težave. Bas v št. 5 se pa giblje v najnižjih legah; podpisani dvomi, če ima kaj veliko zborov take fundamentalne base, ki bi v tej nižini držali ravnotežje višjim trem glasovom. Ista pesem je tudi ritmično precej težka. Šibkejšim zborom bodo ugajale prva, tretja in posebno četrta pesem. Posebnost zbirke je pet ilustracij, ki jih je napravil na obojni strani in vmes med posameznimi pesmimi akad. slikar Tone Kralj. M. Tomc.

Karlo Adamič: Gore srca! Zbirka 19 laganih crkvenih pjesama za mješoviti zbor. Partitura 20 Din. Samozaložba. Med temi pesmimi dobimo mašne, Marijine, evharistične pesmi in pesmi za najvažnejše dobe in praznike cerkvenega leta. Nekatere med njimi so ponatisnjene iz raznih slovenskih zbirk istega skladatelja, le besedilo je prevedeno na hrvatski jezik. Glasbeno so pesmi precej dobro zborovsko pisane; nekatere se gibljejo polifono, večinoma so pa namenjene šibkejšim zborom, ki imajo na Hrvatskem najbrž še bolj kot pri nas številčno večino. Pripomnil bi pa, da je treba pri preprostih skladbah še prav posebno paziti na čistost sloga. Razni tako zvaní napačni postopí pri prozorni skladbi veliko bolj bodejo v ušesa kot pri harmonično komplicirani, kjer so velikokrat posledica logičnega razvoja. Občutljiv glasbenik bo včasih zaradi enega samega mesta odklonil skladbo, ki tega sicer ne bi zaslužila. M. Tomc.

Opozarjamo tudi na sledeče v inozemstvu izišle izvrstne skladbe:

1. Latinske maše.

Franz Witt: Missa »Exultet« za mešani zbor in orgle (nanovo izdal dr. W. Widmann. (Pustet, Regensburg.)

P. Griesbacher: Missa in hon. beati Conrad za štiriglasni mešani zbor z orglami. (Böhm u. Sohn, Wien.)

Licinio Refice: Missa in hon. s. Clarae Assisiensis za štiriglasni mešani zbor z orglami. (V isti založbi.)

Karl Maria Pembaur: Missa M. 65 in Es-dur za štiriglasni mešani zbor, solo-gosli, godalni kvartet in orgle. (Založil Berntheisel, München.)

Josef V. Wöss: Missa in adorationem ss. Trinitatis, op. 45. Za soli, mešani zbor, pihala in trobila in pavko ozir. z orglami. (Universal-Edition, Wien 1.)

Licinio Refice: Missa »Regina martyrum« za triglasni deloma štiriglasni mešani zbor z orglami. Pustet, 1920.

Anton Bruckner: Choral Messe za štiriglasni mešani zbor, zložena 1844 v Kronstorfu, dopolnjena in izdana od Jos. Messnerja. (Berntheisel, München.)

Vse našete maše so prvovrstne, vsaka samorasla, svet zase. Najlažji Brucknerjeva (vokalna) in Wittova, najtežja Wössova.

2. Orgelske skladbe.

Otto Dunkelberg: Zwölf kürzere Vor- und Nachspiele (12 zaiger in poiger).

Christoph Lorenz Kagerer: Sechs Praeludien und Fugen. (Oboje založil Pustet v Regensburgu.)

L'Abbé H. Delépine: Echos Jubilaires des Maitres de l'Orgue. Zbirka skladb raznih skladateljev za orgle ali harmonij. 2 zvezka. Zelo lepe, živahne skladbe.

St. Premrl.

Razne vesti.

Sklep na orglarski šoli Cecilijinega društva v Ljubljani je bil 28. junija. Šolo je dovršilo šest učencev: Jezeršek Peter, Kalan Mirko, Ovca Franc, Rupnik Ivan, Simčič Janez in Šter Franc. — 30. junija so bili v šolo sprejeti sledeči novi učenci: Germ Janez, Kocjan Franc, Pirc Valentin, Povše Jožef, Ponikvar Janez, Prus Jožef, Vrhovnik Maks in Završan Franc. — Šolsko leto 1932/3 se bo pričelo dne 26. septembra.

Salezijanski duhovnik in skladatelj g. Jerko Gržinič je napravil 15. junija v Rimu doktorat iz bogoslovja. Mlademu g. doktorju najiskreneje čestitamo!

Ljubljanska stolnica je tri nove leta 1922 ulite zvonove v letošnjem juniju zamenjala s tremi drugimi, ki se s starim najnižjim zvonom, nizkim »b«, bolje ujemajo, kakor so se dosedanji. Dosedanje zvonilo je bilo b, c, d, e; sedanje pa je: b, des, es, f, as. Najmanjši zvon as je bil še posebej naročen kot peti, dodatni zvon.

Orglarski mojster Franc Jenko v Št. Vidu nad Ljubljano je v zadnjem času dovršil dvoje novih orgel: 1. za župno cerkev v Škofji Loki in 2. male orgle za g. kanonika dr. Fr. Kimovca. O škofjeloških poročamo danes v posebnem članku, o dr. Kimovčevih bomo — če Bog da — prihodnjič.

Mariborčan g. Franc Povšič je napravil harmonij iz kartona. Delo se mu je povsem posrečilo.

V mariborskem gledališču sta prišli na oder v minuli sezoni dve novi domači deli: opereta »Če se ljubita dva«, ki jo je po libretu dijaka Borisa Pilata uglasbil osmošolec Silvo Haas, in Miroslava Sancina komična, oziroma romantična opera »Casanova«. Snovno se ni posrečila ne prva, še manj druga. (Primerjaj zadevne ocene v »Slovencu«.) V glasbenem oziru sta prinesli marsikaj svojega, zlasti Sancin, po poklicu zasebni uradnik v Trstu, je uvaževanja vreden skladatelj.

V ljubljanski operi so se v sezoni 1931/2 izvajala sledeča dela: Novakova opera »Lucerna« (noviteta), Abrahamova opereta »Viktorija in njen huzar« (noviteta), Weilova komična enodejanka »Car se da fotografirati« in Delannoyev »Damski lovec« (noviteta), Čajkovskega »Evgenij Onjegin«, Šivicova opereta »Oj, ta prešmentana ljubezen«, Kalmanova opereta »Vijolica z Montmartra« (noviteta), Rimski-Korzakova opera »Sneguročka«, Konjovičeva »Koštana« (nov.), Verdijeva »Aida« in »Rigoletto«, Borodinov »Knez Igor«, Puccinijeve: »Madame Butterfly«, »Tosca«, »Turandot« (noviteta), Halevyjeva »Židinja«, Wagnerjev »Večni mornar«, Zajčeva »Nikola Šubic Zrinjski«, operete: »Dežela smehljaja« (noviteta), »Maskota«, »Grofica Marica«, »Trije mušketeri« (noviteta), Tijardovičeva »Mala Floramy« (noviteta), Charpentierova opera »Luiza«, Bizetova »Carmen«, Gounodov »Faust«, Osterčeve tri enodejanke »Medea«, »Maska rdeče smrti« in »Dandin v vicah« (novitete), Foersterjev »Gorenjski slavček«, Bravničarjeva operna farsa »Pohujšanje v dolini šentflorjanski«, Rossinijev »Seviljski brivec«, Offenbachova »Robinzonada« (noviteta), Mascagnijeva »Cavalleria rusticana«, Leoncavallovi »Glumači«, Dvořakova »Rusalka« in Smetanova »Prodana nevesta«. Zadnje opero so izvajali parkrat tudi na prostem v Tivolskem parku. — Poleg domačih opernih moči: pevk Gjungenac-Gavellove, Thierry-Kavčnikove, Majdičeve, Ribičeve, Španove,

Kogejeve, Golobove, Ramšakove, Mezetove in pevcev Križaja, Primožica, Rumpļa, Zupana, Janka, Banovca, Gostiča, Kovača, Iviča, Ivelje, Rusa, Mohoriča, Magoliča itd. je nastopalo tudi precejšnje število gostov. Med temi omenjamo gospo Vilfan-Kunčevo, Mitrovičevo, Oberwalderjevo, Romunko Pio Igirosanu iz Bukarešte, Udovičevo in Skrbinska iz Maribora, g. Dubajiča iz Zagreba in slavnega Rusa Baklanova. Dne 14. aprila so gostovali Jeseničani in uprizorili Kalmanovo opereto »Čardaško kneginjo«. Kot dirigentje so nastopali poleg ravnatelja g. Poliča še gg. Neffat, Štritof in dr. Švara. Videli in slišali smo marsikaj lepega, plemenitega in dvigujočega, po drugi strani se je prikradlo vmes pa tudi precej manj dostojnega, pošten čut žalečega, zlasti pri operetah. Na kar naj bi vodstvo v bodoče bolj pazilo!

1. januarja 1932 je preteklo 150 let, odkar je umrl Janez Kristijan Bach, tako zvani »milanski« ali »londonski« Bach. Zadnji čas so pričeli tega Bacha, izmed štirih skladateljev — sinov velikega Janeza Sebastijana Bacha, najmlajšega in morda najbolj nadarjenega, zopet ceniti kakor zasluži. Janez Kristijan Bach se je po očetovi smrti šolal pri svojem bratu Filipu Emanuelu, se preselil kot mlad mož v Milan, l. 1700 prestopil tu v katoliško cerkev, dobil mesto stolnega organista, postal učenec znamenitega P. Martinija in hitro zaslovel kot operni skladatelj. Od l. 1762 do svoje zgodnje smrti je deloval kot slaven kapelnik angleške kraljice v Londonu. Zložil je opere, koncerte, simfonije in mnogo komorne glasbe. J. Kristijan Bach je značilen mojster rokoko-sloga.

Stolnica sv. Patrika v New Yorku je dobila nedavno nove velike orgle s petimi manuali in pedalom. Vseh registrov je 136. Izvršila jih je trdka Kilgen & Son iz St. Louisa. Ob posvetitvi orgel se je vršil velik cerkven koncert, obstoječ iz pevskih in orgelskih točk. Koncert sta vodila ravnatelj kora in organist Pietro Yon in pevovodja namestni ravnatelj Rev. G. I. Rostagno.

To in ono.

Razni slogi. Profesor Jakob Šolar je napisal v svoji oceni 4. zvezka Ivan Pregljevih Izbranih spisov (»Slovenec«, 31. dec. 1929) med drugim tudi tele važne besede: »Lepota je nadstilna in ni vezana ne na barok, ne na klasicizem, ne na romantiko ali vsakega sloga in jo velik umetnik more dati samo v svoji lastni duhovni strukturi pri-naturalizem, ne na im — ali ekspresionizem, marveč jo velika umetnina očituje preko mernem slogu ter se ne more in ne sme riniti sebi ali drugemu na ljubo v kak drug slog pa naj bo še tako moderen in cenjen.« — Velja tudi za glasbo.

Cerkev in cerkveno petje. Duhoviti monakovski kard. dr. Faulhaber je imel nedavno govor: Cerkev in cerkvena umetnost, kjer pravi med drugim:

»... Zlasti mora biti služba božja cerkveno petje. Kjer je cerkveno petje molitev in služba božja, tam se duše dvigajo k Bogu in se poživljajo. Na novo okušamo besede psalma: »Kako ljuba so tvoja bivališča, Gospod vojnih trum« (Ps 83, 2). — In vendar moram opozoriti cerkveno pevsko umetnost zlasti na to, da v cerkvenem petju ne bo preveč dobrega.

Cerkev ne sme biti koncertna dvorana. Kjer se Amen v gloriји kar noče nehati kakor pri neki Beethovnovi maši, kjer mora mašnik pri oltarju čakati s povzdigovanjem do konca Sanktusa, kar je več kot pri eni Brucknerjevi maši, kjer Agnus Dei kar nima konca, tam umetnost ni več v službi liturgije, tam je liturgija v službi umetnosti. 20. decembra 1928 je papež Pij XI. v posebni konstituciji o gojitvi cerkvene glasbene umetnosti pozval k preprostosti gregorijanskega koralā in dovoljuje glasbene instrumente le za spremljevanje človeškega glasu, ne pa, da bi ti prevladovali. To papeško konstitucijo moramo dejati na notni pult.

Dodajmo še, da sv. Oče želi, da zavlada koralno petje zopet še zlasti v samostanskih cerkvah in takih se tudi v Sloveniji (Škofja Loka, Krško, Celje, Ptuj, Ljubljana...) ne manjka! Dodajmo tudi, da sodobna francoska in belgijska inteligenca

zahteva sv. mašo s pridigo. Ljuba so ji verska čuvstva; poznati pa hoče tudi dogmo in zlasti duha cerkvene liturgije. (Po »Vzajemnosti«.)

Globokoverni Giuseppe Verdi. Slavnj italijanski skladatelj Verdi ni bil le katolik po imenu, temveč je svojo vero tudi znal braniti in se zanjo postaviti, ko je bilo treba. Ko je v Parizu prisostvoval vajam svojega velikega Requiema, mu je smeje dejal neki časnikar: »Vaš Tuba mirum človeka pretrese; skoraj bi mislil, da vzamete sodnji dan zares.« Seveda ga vzamem zares, kakor vse, kar uči katoliška Cerkev,« je živahno odvrnil Verdi. »Tudi ne razumem,« je nadaljeval, »kako more biti umetnik ali pesnik brez vere. Krščanstvo je dalo povod za najlepše mojstrovine človeštva: brez krščanstva bi Rafael, Michelangelo, Palestrina in Mozart ne bili to, kar so bili. In če je moj Requiem kaj vreden, je to zato, ker je delo vernega moža.« Ko je Verdi na stara leta dal sezidati zavod za onemogle glasbenike, je hotel imeti v zavodu tudi kapelo.

Film in glasba v misijonski službi. Misijonar Salezijan Albisetti je poslal iz Sangraduora v notranji Braziliji izredno zanimivo poročilo o globokem vtisu, ki sfa ga film in glasba napravila na domačine v Bororosu. Filmi so verskega značaja, in to taki, da ne razburjajo preveč fantazije primitivnih gledalcev. Domačinj so sledili slikam Kristusovega trpljenja in rojstva z zanosom in plaho pobožnostjo. Ob prizoru Herodove otroške morije v Betlehemu je moral misijonar ponovno miriti ljudi in jim dovoliti, da so pogledali za film, če ni tam rabljev. Platnu so se približali samo pogumnejši, in to z naperjenim orožjem. Po predstavi ljudje niso hoteli nikamor s prostora ter se je morala predstava ponavljati od poldne do pozne noči. Domačinke so prinašale jed in pijačo, pri čemur so se menjavale, da ne bi kaj zamudile. Dvorano so morali naslednji dan seveda temeljito očistiti. — Dalje opisuje misijonar Albisetti, s kakšnim navdušenjem so sprejeli domačini sviranje goslarskega orkestra pri službi božji. Zvok violine — lesa, ki poje — jih je naravnost očaral. Večina domačinov je med godbo jokala in se kleče s čelom pripogibala do tal. Albisetti pravi, da film in glasba najuspešneje širita vero.

DAROVI ZA »CERKVENI GLASBENIK«

G. Franc Bernik, duhovni svetnik in župnik v Domžalah in župni urad v Domžalah po 60 Din; g. Alojzij Kralj, župnik na Gočah pri Vipavi, 30 Din; g. Tomaž Ulaga, katehet v Beogradu in Neimenovan v Ljubljani po 20 Din; g. Anton Kosi, šolski ravnatelj v p. v Središču, g. Pavel Gorjup, mestni učitelj v p. v Ljubljani, g. Anton Skubic, župnik v Gor. Logatcu, po 10 Din. Vsem p. n. darovalcem se najlepše zahvalujemo.

Nadaljnje darove so prispevali: g. prof. Anton Anžič v Ljubljani 100 Din; g. Alfonz Breznik, trgovec glasbil v Ljubljani, 60 Din; gdna Amalija Kecelj, učiteljica v Ljubljani, 40 Din; po 20 Din so darovali: g. Anton Petje, organist v Sv. Križu pri Litiji, gospa Friderika Saršon, strokovna učiteljica v Ljubljani, gospa Antonija Schulz v Ljubljani, g. Anton Cerar, župnik v Bazovici pri Trstu, g. Josip Brečko, regenschori v Osijeku; po 10 Din: gdna Vida Rudolf, strokovna učiteljica v Ljubljani, g. Davorin Colnarič, organist v St. Janžu na Dravskem polju, župni urad v Trebnjem, župni urad na Homcu, župni urad na Koroški Beli, g. Anton Miklavčič, kaplan v Semiču; po 5 Din: gospa Zinka Thaler, strokovna učiteljica v Celju, g. Franc Ks. Meško, župnik v Selah; 5 lir g. Alojzij Rozman, bogoslovec v Gorici. — Vsem prisrečna hvala in Bog povrnil!

Današnja glasbena priloga (8 strani) prinaša slovensko mašo »Vladar vesoljstva« za mešani zbor, zložil Ivan Laharnar. Posamezni izvodi po 2.50 Din.

Izhaja kot mesečnik v dvojnih številkah. Cena listu z glasbeno prilogo vred 40 Din, za dijake 25 Din, za Italijo 50 Din, za Ameriko 1 dolar. Uredništvo in upravništvo: Pred škofijo 12/L. Odgovorni urednik lista in glasbene priloge in izdajatelj Stanko Premrl v Ljubljani. — Za Jugoslovansko tiskarno v Ljubljani Karel Čeč.